

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

75-JARIG JUBILEUM VAN DE VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

VRIJDAG 6 MEI 1960

20 uur : Galaconcert in de Koninklijke Vlaamse Opera te Antwerpen door het Nationaal Orkest van België, met als solist Carlo Van Neste; op het programma werken van Mozart, Benoit, Saint-Saëns en Ravel.

Dit galaconcert zal vereerd worden met de aanwezigheid van Zijne Majesteit Koning Boudewijn.

Na het galaconcert : receptie in de foyer van Koninklijke Vlaamse Opera aangeboden door de Stafhouder der balie, Mr Emiel Ooms. Het heeft Z.M. de Koning behaagd op deze receptie wel te willen aanwezig zijn.

ZATERDAG 7 MEI 1960

15 uur : In de Assisenzaal van het gerechtsgebouw :
Plechtige academische zitting. Voordracht van Mr René VICTOR, over « De betekenis van de Vlaamse Conferentie ». (*)

20 uur : in het Hotel Century : Banket.

ZONDAG 8 MEI 1960

10 uur : Plechtige Heilige Mis opgedragen in de St-Pauluskerk met een kanselrede door Monseigneur De Vooght, deken van Antwerpen en uitvoering der Messa festiva van A. Gretchaninoff en het Te Deum van Haydn onder leiding van de heer Gust Persoons.

11.30 uur : Ontvangst van de Vlaamse Conferentie op het Stadhuis door het stedelijk magistraat.

Na de ontvangst boottocht op de Schelde.

(*) Voor deze academische zitting kunnen plaatsen gereserveerd worden bij het bestuur der Vlaamse Conferentie (Adres: Gerechtshof, Antwerpen).

HERVORMING VAN DE STUDIES IN DE RECHTEN

1. — In januari 1951 hadden de Leuvense studenten me zeer vriendelijk uitgenodigd tot het houden van de feestrede voor het Interuniversitair Rechtscongres, dat om het jaar gehouden wordt, in de drie « zustersteden » Brussel, Gent, en Leuven.

Als onderwerp had ik gekozen: de *doctor in de rechten*, — wat hij was, wat hij is, wat hij behoorde te zijn (1).

Ik had het eerst tegen het buitensporige van deze titel in ons huidige programma. Immers: sedert de Middeleeuwen, waar het werd opgericht, en in alle landen ter wereld, onderstelt een doctoraat een voor de Faculteit verdedigd proefschrift. Uitzonderingen op die regel vormen enkel de Belgische doctors in de rechten en in de geneeskunde.

Nooit ben ik te weten gekomen, hoe en waarom die uitzondering werd ingevoerd (2). De enige uitleg, die daar achteraf voor gegeven wordt, luidt: dat de studies in de rechten en in de geneeskunde resp. vijf en zeven jaar vergen, tegen vier voor een licentie.

2. — Hoe dan ook: ik kwam op tegen wat ik voor een academisch misbruik hield. Ik maakte van de gelegenheid gebruik om nog andere suggesties uit te spreken.

a) Laten we onze cursussen en onze programma's *verlichten*.

Vergeeten we toch niet dat ieder in rechten gediplomeerde zich na de Universiteit in een bepaald vak moet gaan bekwamen. Het grote voordeel van de studies in de rechten is juist, dat ze zoveel deuren openmaken: balie, magistratuur, zaken, diplomatie, administratie, enz. Elk vak nu bedraagt een stage, soms van lange jaren, waardoor de universitaire studie (die m.i. algemeen dient gehouden) aangevuld en aangepast wordt door praktische, gespecialiseerde kennis.

b) Daarentegen moeten we aan de studenten in de rechten *geschreven oefeningen* opleggen, — aanzien elk juridisch werk schriftelijk gebeurt.

c) Laten we meer plaats ruimen voor de beste juridische discipline: de *rechtsvergelijking* (3).

In ruil daarvoor mag gerust de omvang verminderd van de eerder « literaire » vakken, in de ruimste zin: latijn, literatuurgeschiedenis, wijsgerige stelsels.

3. — Dergelijke ideeën zweefden blijkbaar reeds door de lucht; want ze vonden, in de daarop volgende jaren, een onverhoopte weerklink.

Om te beginnen openden de Leuvense studenten een gesprek en geschreven debat, over de hervorming van de studies in de rechten (4).

Toen gingen ook professoren zich ermede bemoeien (5).

Ten slotte kwam zelfs de overheid in beroering. De Minister van Openbaar Onderwijs vroeg de Akademies om advies (6). Daarna riep hij een interuniversitaire commissie in het leven (7), om een wetsontwerp voor te bereiden. Dit ontwerp werd gepubliceerd (8). Het is thans aan de vier Rechts-fakulteiten voorgelegd.

4. — Enkele varianten over detailpunten ten spijt, meen ik te mogen zeggen, dat het debat algemene strekkingen laat zien, waaromheen een akkoord mogelijk zal zijn.

Ik neem me voor, ze hier uiteen te zetten, steunend op mijn deelneming aan de werkzaamheden in de schoot van de Vlaamse Akademie, en van de Rechts-

fakulteiten Gent en Brussel.

5. — a) De studies in de rechten zouden *vijs jaar* duren, zoals nu.

Sommigen wensen zes jaar. Maar dit lijkt me zowel sociaal als academisch gezien, onverantwoord.

Ik zou zelfs geneigd zijn, de studies in de rechten tot vier jaar te herleiden, — voorzover die vier jaar even goed gevuld zouden zijn als in de overige Fakulteiten.

6. — b) De eerste twee jaren zouden een *kandidatuur in de rechten* uitmaken, en niet meer, zoals thans, een « kandidatuur in de wijsbegeerte en letteren, voorbereidend tot de rechten ».

Die naamverandering wijst reeds op het nieuwe karakter, dat de kandidatuur zou dragen. In plaats van een wijsgerig en letterkundig onderwijs (een meer gevorderd « bachot »), zou ze werkelijk tot de voorkamer der studies in de rechten groeien, tot een propaedeutische, rijker aan rechtsstof dan thans het geval is.

Ook zou de kandidatuur in de rechten niet meer onder de Faculteit Wijsbegeerte en Letteren ressorteren, maar onder de Faculteit Rechten.

7. — c) De laatste drie jaren zouden een *licentie in de rechten* uitmaken.

Ze zouden leiden tot de titels van « Meester in de rechten », voor de nederlandstalige sectie, en van « licencié en droit », voor de franstalige.

Sommigen geven de voorkeur aan een gelijkkluidende titel voor beide secties, en bijgevolg aan « licentiaat in de rechten » ook voor de nederlandstaligen. Maar er bestaat geen reden waarom de Nederlandse titel een vertaling zou zijn van de Franse. Cultureel gesproken lijkt het me veel logischer, onze Nederlandse titel te doen aansluiten bij die van Noord-Nederland.

8. — d) De *eerste twee jaren* van de licentie zouden hetzelfde programma omvatten voor al de studenten.

Het universitair onderwijs moet immers, in de eerste plaats, een basis geven, van algemene aard. De Universiteit moet voor het onverwachte voorbereiden, vooral in een tijd van snelle evolutie, zoals de onze. De jeugd moet met algemene denkbeelden en met soepele methodes gevoed worden, want niemand weet, voor welke problemen ze morgen zal staan. Te vroege specialisatie brengt verstarring en roetine mede, die spoedig verouderen. Wat de Universiteit moet leren is integendeel open en jeugdig van geest te blijven.

Daarbij komt nog, dat vele jongeren op hun twintigste jaar onmogelijk een keus kunnen doen. De meesten wensen het trouwens niet. Specialisatie is iets dat later komt, met het leven, vanzelf, toevallig.

9. — e) Het *derde* licentiejaar zou iets toegeven aan de voorstanders (tot wie ik beslist niet behoor) van specialisatie aan de Universiteit.

Dit derde jaar zou nl. onderverdeeld worden in groepen: staatsrecht, privaatrecht, strafrecht, sociaal recht, economisch recht, internationaal recht, rechts-geschiedenis, enz. (9). De kandidaat zou één van die groepen moeten kiezen, met al de daarin begrepen vakken.

10. — f) Het *doctoraat in de rechten* zou eindelijk een echt doctoraat worden, met zijn universele ken-

merken: het zou facultatief worden, en uitsluitend bestaan uit het voorbereiden en het openbaar verdedigen van een proefschrift.

De interuniversitaire commissie voegt bij het voorbereiden van het proefschrift het volgen van enkele grondige cursussen; en de Fakulteiten Brussel en Luik (meen ik), treden die zienswijze bij ⁽¹⁰⁾. Een dergelijke afwijking van de regels van het doctoraat leek ons echter niet verantwoord, gelet op de reeds lange duur der theoretische studie, en op de grondige cursussen die in de derde licentie voorkomen.

11. — g) De *agregatie van het hoger onderwijs* zou onveranderd blijven.

Persoonlijk zie ik er het nut niet van in. Ik acht het overdreven om achtereenvolgende te eisen: een licentieverhandeling, een doctoraatsproefschrift en nog een agregaatproefschrift.

Misschien zou men kunnen overwegen, het agregaat in een pedagogische stage om te zetten ⁽¹¹⁾. Klinkt het niet paradoxaal, dat ons hoger onderwijs het enige is, dat zijn meesters niet voorbereidt? ⁽¹²⁾

12. Bij wijze van voorbeeld laat ik hier nu een programma der cursussen volgen. Het leunt vooral aan bij het voorstel der Gentse Fakulteit.

I. Kandidatuur in de rechten.

Eerste proef:

- 1) De ethica.
- 2) De individuele en sociale psychologie.
- 3) De geschiedenis van de instellingen van de oudheid (of) van de Middeleeuwen (of) van de Moderne Tijden (of) van de Hedendaagse Tijden
- 4) De geschiedenis van de instellingen van België
- 5) Een overzicht der geschiedenis der Nederlandse (resp. Franse letterkunde)
- 6) Een overzicht der wereldliteratuur
- 7) De inleiding tot de studie van het recht.

Tweede proef:

- 1) De logica (als methodenleer)
- 2) De economie
- 3) De sociologie
- 4) Het Romeinse recht
- 5) De inleiding tot de geschiedenis van het privaatrecht
- 6) De algemene rechtsleer
- 7) Overzicht en grondbeginselen van het burgerlijk recht ⁽¹³⁾.

II. Licentie in de Rechten.

Eerste proef:

- 1) Het staatsrecht
- 2) Het burgerlijk recht: personen, zaken, verbintenissen ⁽¹⁴⁾
- 3) Het strafrecht
- 4) Het handelsrecht
- 5) Het volkerenrecht
- 6) Het sociaal recht
- 7) Het boekhouden
- 8) Praktische oefeningen bij de vakken die zulks vergen.

Tweede proef:

- 1) Het administratief recht
- 2) Het burgerlijk recht: erfrecht, giften, huwelijkstelsels ⁽¹⁵⁾

- 3) De burgerlijke rechtspleging
- 4) De strafvordering
- 5) Het internationaal privaatrecht
- 6) Het fiscaal recht
- 7) De openbare financiën
- 8) Praktische oefeningen bij de vakken die zulks vergen.

Derde proef:

A. Groep Staatsrecht:

- 1) De inleiding tot de politieke wetenschappen
- 2) De internationale instellingen
- 3) Het vergelijkend staatsrecht
- 4) Het vergelijkend administratief recht
- 5) Het begrotingsrecht
- 6) De rechtsfilosofie
- 7) De instellingen der Overzeese Gebieden
- 8) Praktische oefeningen bij één der voornoemde vakken
- 9) Een licentieverhandeling

B. Groep Privaatrecht:

- 1) De geschiedenis van het privaatrecht
- 2) Vraagstukken van burgerlijk recht
- 3) Het vervoerrecht te land en ter zee
- 4) De intellectuele rechten
- 5) Het vergelijkend burgerlijk recht
- 6) Het vergelijkend handelsrecht
- 7) Het privaatrecht der Overzeese Gebieden
- 8) Praktische oefeningen bij één der voornoemde vakken
- 9) Een licentieverhandeling

C. Groep Strafrecht:

- 1) De criminologie
- 2) De forensische psychologie
- 3) De gerechtelijke geneeskunde
- 4) Het vergelijkend strafrecht
- 5) Het kinderrecht en de kindbescherming
- 6) Vraagstukken van strafrecht
- 7) Het strafrecht der Overzeese Gebieden
- 8) Praktische oefeningen bij één der voornoemde vakken
- 9) Een licentieverhandeling

D. Groep Sociaal Recht:

- 1) Het arbeidsrecht
- 2) De arbeidseconomie
- 3) De sociale voorzieningen
- 4) De geschillen van sociaal recht
- 5) Het internationaal sociaal recht
- 6) Het vergelijkend sociaal recht
- 7) Het nijverheidsrecht
- 8) Praktische oefeningen bij één der voornoemde vakken
- 9) Een licentieverhandeling

E. Groep Economisch Recht:

- 1) De verzekeringen
- 2) Het geld- en kredietwezen
- 3) Het financieel recht
- 4) Het vergelijkend handelsrecht
- 5) Het nijverheidsrecht
- 6) Vraagstukken van handelsrecht
- 7) Vraagstukken van fiscaal recht

- 8) Praktische oefeningen bij één der voornoemde vakken
- 9) Een licentieverhandeling

F. Groep Internationaal Recht :

- 1) Het vergelijkend internationaal privaatrecht
- 2) Vraagstukken van volkerenrecht
- 3) De internationale politiek
- 4) Het vergelijkend grondwettelijk recht
- 5) De internationale instellingen
- 6) De consulaire wetten en reglementen
- 7) De hedendaagse diplomatieke geschiedenis
- 8) Praktische oefeningen bij één der voornoemde vakken
- 9) Een licentieverhandeling

G. Groep Rechtsgeschiedenis :

- 1) De algemene rechtsgeschiedenis
- 2) De geschiedenis van het Oud-Vaderlands recht
- 3) Vraagstukken van Romeins recht
- 4) De geschiedenis van het kerkelijk recht
- 5) De grondige geschiedenis van de instellingen :
oudheid
(of) Middeleeuwen
(of) Moderne Tijden
- 6) De historische kritiek, met toepassing op vraagstukken van rechtsgeschiedenis
- 7) Vraagstukken van burgerlijk recht
- 8) Praktische oefeningen bij één der voornoemde vakken
- 9) Een licentieverhandeling

III. Doktoraat in de Rechten.

Het examen omvat het openbaar verdedigen van een proefschrift en van een bijstelling, waarvan de Fakulteit de onderwerpen ontvankelijk heeft verklaard. Het proefschrift mag niet eerder dan één jaar na het verkrijgen van de licentiaatstitel worden ingediend.

IV. Agregaat van het Hoger Onderwijs.

Om te vormen tot een pedagogische stage aan de Universiteit.

René DEKKERS,
Hoogleraar te Brussel en te Gent.

(1) « Doctor in de rechten ». In *Rechtskundig Weekblad*, 1950-51, 897.

(2) Bij de wet van 27 september 1835, art. 51.

(3) En haar zuster, de rechtsgeschiedenis. Feitelijk is rechtsgeschiedenis niets anders dan rechtsvergelijking in de tijd.

(4) In hun tijdschrift *Universitas*, 1951-1952, 163; en 1952-1953, 50. Ook in *Deze Tijd* 1955 (nr 2).

(5) Zie b.v. Henri Simont, « Le problème de l'enseignement du droit. » In *Revue de l'Université de Bruxelles*, 1953-54, 224.

Daarin wordt nl. gewag gemaakt van een Colloque de Strasbourg, in 1952, over hetzelfde onderwerp.

Prof. F. Van Goethem, in *Gents Studentenleven* (januari 1956). Prof. René Victor in hetzelfde blad (februari 1956).

(6) De Klasse der Letteren der Koninklijke Vlaamse Akademie voor Wetenschappen publiceerde haar advies: « Hervorming van het Onderwijs in de Rechten », in haar *Verslagen en Voorstellen*, nr 5 (1956).

Haar commissie omvatte: coll. E. Strubbe (voorzitter), E. Van Dievoet, R. Victor, F. Ganshof, J. Haesaert, F. Van Goethem en W. Peremans.

(7) De commissie omvatte: coll. J. Dabin (voorzitter), Z. Van Hee, V. Gothot, R. Clemens (verslaggever), J. Limpens, E. Van Bogaert, H. Simont en P. de Harven (later door mij vervangen).

(8) In het *Rechtskundig Weekblad* 1959-60, 509.

(9) De Brusselse Fakulteit stelt er vier voor, de Vlaamse Akademie vijf, de Gentse Fakulteit zeven. Het principe van een indeling in groepen lijkt wel vast te staan.

(10) Brussel stelt voor: één vak algemene rechtsleer en -techniek, ten minste twee grondige vakken uit de gekozen specialiteit, en ten minste twee keuzevakken uit de grondige cursussen in de Fakulteit.

(11) Dit denkbeeld werd door de Brusselse Fakulteit goedgeperd.

(12) Deze opmerkingen gelden natuurlijk voor al de Fakulteiten.

(13) De Gentse Fakulteit wenst hieraan toe te voegen: 8) Juridische oefeningen.

Ik ben er geen voorstander van, — in de kandidatuur.

(14) De afzonderlijke cursussen over *Contracten*, en over *Voorrechten en Hypotheken*, zou ik laten wegvallen. De principes vallen onder de cursus *Verbintenissen*; het detail, onder een of andere cursus uit de derde Licentie (B. Groep Privaatrecht). Zie ook de nieuwe cursus: Grondbeginselen van het burgerlijk recht (in de 2e kandidatuur).

(15) Ook de leer der *verjaring* zou ik laten wegvallen. De principes vallen onder de cursussen *Verbintenissen* en *Zakenrecht*; het detail, onder een of andere cursus uit de derde Licentie (B. Groep Privaatrecht).

De verbindende kracht van kollektieve overeenkomsten, die niet door een K.B. algemeen verbindend werden verklaard

1. De wet van 4 maart 1954 heeft de hiërarchie van rechtsbronnen inzake arbeidsovereenkomst merkelijk verduidelijkt. Onmiddellijk na de wettelijke bepalingen van openbare orde komen de kollektieve overeenkomsten, die algemeen verbindend werden verklaard, deze worden gevolgd door de individuele overeenkomsten. Op de vierde plaats vindt men de niet verbindend verklaarde kollektieve overeenkomsten, tenslotte de aanvullende wettelijke bepalingen en het gebruik.

Deze hiërarchisering was een duidelijke stap vooruit, maar laat toch nog een hele reeks vraagstukken onbesproken.

2. Telkens individuele rechtsverhoudingen door middel van kollektieve overeenkomsten geregeld worden, moet een antwoord komen op de vraag van de rechtsbinding van de werknemer of werkgever door dit kollektief akkoord. Voor de kollektieve overeenkomsten die algemeen verbindend verklaard werden door een K.B. is er zoals gezien, sinds de wet van 1954 een duidelijke plaats. Er mag dus van deze bepalingen niet afgeweken worden *noch* door een andere niet bin-

dendverklarde kollektieve overeenkomst, *noch* door een individueel akkoord rechtstreeks tussen werkgever en werknemer afgesloten.

De overige akkoorden (degene die dus niet algemeen verbindend verklaard werden) gelden slechts ten suppletieven titel zodat er dus wel door middel van een individuele overeenkomst kan van afgeweken worden. In dit laatste geval is er dan ook geen moeilijkheid voor de personen-werknemers of werkgevers, die *geen* partij waren bij het kollektief akkoord. Het is onbetwistbaar dat zij individuele overeenkomsten kunnen sluiten, die strijdig zijn met het kollektief akkoord.

3. Maar anders is de toestand van de personen, die *wel* partij waren bij het afsluiten van het kollektief akkoord. Hier kan zich inderdaad het volgende probleem stellen: is het aan deze *aldus verbonden werknemers en werkgevers* toegelaten om *naderhand* door *individuele overeenkomst* af te wijken van hetgeen *kollektief bedongen* was?

Primeert m.a.w. — juridisch gezien, de kollektieve overeenkomst boven de individuele zodat alles wat

kollektief overeengekomen werd slechts *langs dezelfde weg* kan gewijzigd of ontbonden worden?

Anderzijds zijn er tijdens de onderhandelingen over kollektieve overeenkomsten steeds personen, die van een andere mening zijn en dit ook bij de stemming laten blijken door het akkoord te verwerpen. Op welke rechtsgronden zal deze minderheid kunnen gedwongen worden om de beslissing van de meerderheid te aanvaarden?

Deze problemen willen zij in dit artikel overzien zonder ze te kunnen uitputten, daarom zijn ze veel te complex.

4. Streng juridisch gezien vraagt men zich af waarom de ene overeenkomst een voorkeur zou genieten op de andere. Zonder dieper in te gaan in het wezen van de kollektieve arbeidsovereenkomst kunnen wij vast stellen dat zij veelal dienen om individuele overeenkomsten te regelen. Zij zijn dus middel, techniek, rechtsbron. De kollektieve overeenkomsten, die hier bedoeld worden, hebben inderdaad geen betrekking op de verhouding tussen de beroepsverenigingen onderling, echter wel op de verhouding van hun leden met deze van de andere verenigingen.

Om deze verhouding juridisch te funderen gebruiken men het beeld van het algemeen of speciaal mandaat, van de delegatie of anderszins. Om het even, het feit blijft dat iemand (werkgever of werknemer) aan anderen opdracht of toelating gegeven heeft om zijn verhouding met zijn tegenpartij te regelen. De oorsprong van de rechtmatigheid en de geldigheid van de regeling tussen partijen ligt *bij de partijen zelf*.

Juridisch kan men deze op verschillende wijze beschrijven: hetzij als een bijzondere opdracht aan de onderhandelaar — zodra inderdaad kollektieve akkoorden ernstige punten behandelen, worden zij meestal eerst aan een speciale algemene vergadering van de leden onderworpen, wat dus in die gevallen de theorie van het speciaal mandaat schijnt te bekrachtigen. Hetzij nog als een algemene opdracht wanneer de leden tot de vereniging toegetreden zijn. Hetzij verder als een toetredingsakkoord waardoor de partijen zich de groepsdiscipline hebben opgelegd wanneer zij de statuten van de vereniging hebben aangenomen (zonder dat daarvoor van mandaat zou sprake zijn, enkel door het feit van hun lidmaatschap). Deze laatste mogelijkheid kan slecht gebruikt worden onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat de statuten zouden voorschrijven dat de minderheid zal gebonden zijn door de meerderheid, zoniet laat geen enkele wettelijke toe de minderheid akkoorden op te leggen die zij niet heeft onderschreven.

Maar zowel het speciaal als het algemeen mandaat, zowel de delegatie als de binding langs de statuten om, komen op losse schroeven te staan zodra de betrokkene door een tegenovergestelde rechtshandeling de gevolgen van zijn toetreding wenst ongedaan te maken. Welnu dergelijke tegenovergestelde rechtshandeling is door geen enkele wettelijke beschikking verboden. Wie kan inderdaad beletten dat een van beide partijen het mandaat zou intrekken? Wie kan aan een lid verbieden tegen te stemmen of ontslag te nemen? Krachtens welk rechtsbeginsel zou aan dit mandaat geen einde kunnen gesteld worden? Krachtens welk ander rechtsbeginsel zou iemand die tegenstemt, *hier* verbonden zijn zoals dit in ons vennootschaps- of verenigingsrecht geldt, of in zake falliet? In die laatste gevallen immers is het helemaal anders. Daar staan wij voor *wettelijk georganiseerde* verenigingen en vennootschappen, waarvan de meerderheid, *dank zij een wet* de mogelijkheid kreeg om de minderheid te binden.

Tenslotte weet de werkgever of werknemer, die zich door middel van een kollektieve overeenkomst verbindt, dat, bij gebrek aan K.B. deze overeenkomst sinds de wet van 4 maart 1954 slechts aanvullend zal zijn en hij er dus door individuele overeenkomsten kan van afwijken. De opvatting dat de leden van de beroepsvereniging naderhand individueel kunnen wijzigen wat kollektief bedongen werd, vindt dus in de wet van 1954 een bijkomend argument.

5. Het besluit schijnt dan ook logisch: bij gebrek aan duidelijke rechtsbinding mag een werkgever of werknemer verbintenissen sluiten, die indruisen tegen de vroeger aangegane kollektieve overeenkomsten (voor zover deze, vanzelfsprekend, niet algemeen verbindend verklaard werden).

6. Tegen deze opvatting kan wel een en ander ingebracht worden. Wij laten het feit buiten beschouwing dat dergelijke akkoorden veelal gesloten worden voor een welbepaalde duur en de partijen er zich dan niet kunnen aan onttrekken gedurende het verloop ervan. Dit raakt inderdaad de kern van het probleem niet aan. Maar, verleggen wij even het onderzoek van het juridisch terrein naar het sociaal-ekonomische. Bij het overzien van het tot stand komen van de kollektieve akkoorden kan men zich afvragen waarom individuele verhoudingen tussen werknemer en werkgever op kollektieve wijze geregeld worden. Blijkbaar om verschillende motieven. Aldus omdat het vaak gemakkelijker is op die manier, door middel van één enkel akkoord betreffende zekere aangelegenheden te onderhandelen en overeen te komen, wat anders soms tienvoudig of wellicht honderdvoudig zou moeten herhaald worden.

Aldus ook om de arbeiders als ekonomisch zwakke partij, dank zij het groepsverband tot een gelijkwaardige kontraktspartner te maken tegenover de ekonomisch sterkere werkgever.

Aldus ook om de arbeidsvoorwaarden in verschillende ondernemingen of bedrijfstakken op gelijke voet te plaatsen, en de konkurrentiemogelijkheden niet op loonbarema's te laten drukken.

Dit zijn m.a.w. een reeks motieven van juridisch-technische, sociale of ekonomische aard, die de kollektieve arbeidsovereenkomsten hebben doen groeien tot wat zij heden ten dage zijn.

Welnu dit kollektief, gemeenschappelijk, algemeen of, hoe men het ook noemen wil, geheel domineert in *feite* het individuele rechtsbeeld. Zoniet zou het steeds dreigen door dit individueel optreden ongedaan te worden gemaakt of ten minste sterk ondermijnd. De vraag is of deze feitelijke toestand in *rechte* moet gelden. Dit kan niet voorgehouden worden met steun op een wettelijke tekst (want die bestaat niet), niet per analogie (want kollektieve akkoorden vinden geen vergelijking in rechte met andere toestanden), maar dit zou dan moeten gebeuren op grond van onze huidige sociaal-ekonomische structuur, zoals deze door alle betrokken partijen gekend en aanvaard is.

7. Het is niet te loochenen dat de paritaire comités, vroeger in mindere mate, maar sinds 1945 en 1954 op onbetwistbare wijze een positie en gezag hebben verworven dat niet meer uit onze ekonomische noch arbeidsgemeenschap weg te denken is.

Ten bewijze daarvan de ontelbare werkgevers die getrouw de akkoorden toepassen, ook zonder dat zij algemeen bindend werden verklaard of zonder dat zij lid zouden zijn van enige beroepsvereniging.

Zou het dan vermetel zijn te beweren dat dit gezag, dat door de leden van de beroepsverenigingen algemeen gekend is, bij de toetreding en de onderhan-

delingen aanvaard werd, dus ook voor de toekomst moet blijven bestaan?

Zou het anderszins vermetel zijn van de minderheid, die niet akkoord was met de voorgenomen overeenkomst, te eisen dat zij toch gehouden zal zijn de verplichtingen, die uit de overeenkomst voortvloeien, te aanvaarden uit eerbied nogmaals voor dit zelfde gezag, uit solidariteit met de andere leden, zó dat ieder lid niet alleen kan opeisen wat hij voor zich zelf goed vindt, maar tevens door individuele overeenkomsten niet kan doen afbrokkelen wat de meerderheid aanziet als gefundeerd?

Zou het tenslotte vermetel zijn te beweren dat uit eerbied nogmaals voor dit gezag de partijen die zich eenmaal verbonden hebben, ook naderhand het recht niet bezitten om dit gezag door individuele andersluidende overeenkomsten af te breken of te ondermijnen?

8. Het is echter duidelijk dat het voorgaande geen argumentatie is, die juridische basis vindt in onze wetgeving.

Er is echter meer. Wat veronderstelt immers heden ten dage een kollektieve overeenkomst? In de eerste plaats dat zij korrekt zou uitgevoerd worden, maar ook verder dat zij korrekt zou uitgevoerd blijven. Het is, naar ons oordeel, duidelijk dat deze duurzaamheid in de ogen van alle leden een essentiële bestaansvoorwaarde is van de overeenkomst. Het staat immers vast dat meestal zoniet altijd, een akkoord onmogelijk zou zijn, indien niet vooraf bij de leden de verzekering zou bestaan dat allen het zullen naleven en blijven naleven. Men zou zelden tot een kollektief akkoord kunnen komen, indien de leden van een vereniging met recht zouden kunnen vrezen dat anderen eenvoudig door hun ontslag zich aan de aangegane verbintenissen zouden kunnen onttrekken. De duurzaamheid van de overeenkomst steunt hier dus meer op een veronderstelde wil van alle betrokkenen, zodat aan alle leden van een beroepsvereniging, die een niet bindend verklaarde overeenkomst naderhand door een individuele zouden willen vernietigen of wijzigen, kan tegen geworden worden dat zij van dit recht om individueel te wijzigen hebben afgezien bij het aanvaarden van het akkoord.

9. Men kan opwerpen, dat de leden, die de dissidentie van kontraktpartners vrezen, een middel hebben om hierin te verhelpen, nml. verzoeken dat een K.B. het akkoord algemeen bindend verklaard. Dit argument is juist, maar niet absoluut. Het kan voorkomen, en is trouwens gebeurd, dat het niet wenselijk is tot deze maatregel over te gaan, omdat het niet oordeelkundig bleek aan de overeenkomst een algemene, (dus ook voor de niet leden), toepasselijke kracht te geven. Dit neemt echter niet weg dat, de geldigheid van de overeenkomst, binnen het kader van de vereniging bestaat en deze opportuniteitsredenen vreemd zijn aan de verbindende kracht van het akkoord voor allen die het goedkeurden.

10. Dit geldt echter niet voor de leden die tegen het akkoord stemden. Zij hebben duidelijk hun tegenkanting laten blijken. De verbindende kracht kan tegenover hen slechts ingeroepen worden hetzij op grond van het feit dat zij vermoed worden zich vrijwillig bij de meerderheid neer te leggen, hetzij op het feit dat het gezag van de paritaire comités hen gebiedt de beslissing der meerderheid willens nillens te aanvaarden.

Beide argumenten hebben, zoniet een streng juridisch, dan toch een onmiskenbare morele waarde.

11. Er zijn dus onbetwistbaar argumenten pro en contra. De tegenstanders van de verbindende kracht zullen terecht op hun juridische argumenten wijzen, de voorstanders op de evolutie van onze sociaal-economische wijze van denken en leven.

De wetgever zou iedereen kunnen akkoord stellen. Maar het mag ons niet ontgaan dat bij ontstentenis van zijn tussenkomst deze ontwikkeling doorgaat, zodat de laatste zienswijze vroeg of laat de voorkeur moet genieten. Ons land kan ten andere niet ten achter blijven bij hetgeen rondom ons in de vreemde is geschied, al is het onmiskenbaar dat de huidige toestand, de lege lata, aan de voorstanders van de zuivere juridische oplossing, meer argumenten ter hand stelt.

J. STEYAERT

GOETHE ALS JURIST

Johann Wolfgang von Goethe is ongetwijfeld een der grootste kunstenaars uit alle tijden geweest. Was hij geen dramaturg van de klasse van Shakespeare, dan mag men hem toch gerust de grootste lyriker aller tijden noemen, om de warmte van zijn gevoel, de stoutheid van zijn verbeelding, de adel van zijn gedachten en de eenvoudige volmaaktheid van zijn stijl.

Wij weten allen dat hij een zeer merkwaardig mens was, een alzijdig mens, de laatste « homo universale » (... die het kon zijn gelijk Napoleon, zijn grote en vereerde tijdgenoot, de laatste wereldveroveraar was, (de « Kaiserliche Rat » Johann Kaspar Goethe) en echter dat hij ook jurist was en dat zijn rechtskundige studiën en zijn advocatenpraktijk een merkbare invloed hadden op zijn gedachten en zijn letterkundig oeuvre (1).

Ter oriëntering herinneren wij aan enkele levensdata. Goethe werd op 28 augustus 1749 te Frankfort aan de Main geboren. Zijn vader was een rechtsgeleerde (de « Kaiserliche Rat » Johann Kaspar Goethe) en

langs moeders zijde (Katharina Elisabeth Textor) behoorde hij tot een familie, die verschillende hoge ambtenaren, rechters en advocaten had geteld. Het lag dus in de lijn der familietraditie dat de jonge Wolfgang zich zou voorbereiden op een juridische carrière. Zijn eerste onderricht werd hem door huisleraars verstrekt. In 1765 trok hij naar Leipzig om er rechten te studeren; hij volgde er een zeer uitgebreid, maar systeemloos privé-onderwijs. Naast zijn juridische studie leerde hij er zijn eerste girl friends kennen. Ziekte en psychische crisis dwongen hem tot een terugkeer naar Frankfort in 1768. Slechts in 1770 kon hij naar Straatsburg gaan om er aan de universiteit zijn studiën te voltooien. Hij studeerde er niet alleen recht, maar ook geneeskunde, scheikunde, muziek, wijsbegeerte en kunsten. Hij was een zeer schrandere en snuggere student: verschillende professoren moesten later bekennen dat, voor al wat zuiver exacte studieontwerpen betrof, de jonge Goethe (21 jaar) er heel wat meer van afwist dan zij zelf. Na een kort verblijf te Frankfort, waar hij toetrad tot de balie, en te Wetzlar, werd hij door

de 18-jarige hertog Karl August in 1775 naar Weimar ontboden. De 26-jarige Meester Goethe, die reeds door zijn drama «Götz von Berlichingen» (1773) en zijn roman «Die Leiden des jungen Werthers» (1774) een beroemd dichter was geworden, werd door de hertog benoemd tot staatsraad en later tot eerste-minister. Keizer Jozef II verhief hem in de adelstand in 1782.

Gedurende de eerste jaren van deze eerste Weimarse periode heeft Goethe een groot deel van zijn schoonste lyrische gedichten geschreven. Ook toonde hij ongewone belangstelling voor de natuurwetenschappen. Maar ten slotte leden zijn scheppingskracht en zijn innerlijke rust onder de druk van zijn ambtsbezigheden, die steeds meer van zijn tijd en zijn geestelijke vermogens vergden. Om terug tot vrede met zichzelf te kunnen komen ondernam hij een lange reis (1786-1788) door Italië, het land van de kunst en de zachte levensvormen, waar hij onder beslissende invloed kwam van de klassieke wereld. Hij zelf sprak later van zijn hergeboorte als kunstenaar. Onder invloed van de lectuur van Spinoza werd zijn wereldbeschouwing ruimer en dieper.

Toen hij in 1788 in Weimar teruggekeerd was, benoemde de hertog hem tot directeur van het hof-theater. Hij brak af met Frau Charlotte von Stein en ging een vrij huwelijk aan met Christiane Vulpius, dat in 1806 werd gelegaliseerd. De grote omwenteling die ondertussen in Frankrijk was losgebroken beroerde hem sterk en leidde hem af van zijn dichterklijk werk. Gedurende deze jaren schreef hij verschillende bijdragen over optica, welke later niet zonder betekenis zijn gebleken. Zijn terugkeer tot de kunst was voor een groot deel te danken aan zijn vriendschap met Schiller. Diens overlijden in 1805 maakte op Goethe een overweldigende indruk. Hij zocht genezing voor zijn verdriet in zijn dichterklijk werk. In 1808 voltooide hij Faust I, schreef nog verschillende andere werken en begon aan zijn autobiografie (2). In 1830 beëindigde hij Faust II. Gevierd en bewonderd, maar toch eenzaam van geest, stierf de grootmeester der Duitse wereld-literatuur op 22 maart 1832. Hij werd naast Schiller te Weimar begraven.

* * *

Goethe's leven is van zijn werk niet te scheiden. Volgens zijn eigen woorden geven zijn dichtwerken «Bruchstücke einer grossen Konfession». Alles is bij hem getuigenis van zijn persoonlijke ervaring in de ware zin van het woord: al zijn werken zijn echte «Erlebnisse».

Uit zijn autobiografie blijkt voldoende dat Goethe als advocaat de vrijheid van uitdrukking vóór alles liefhad. Verschillende malen vermeldt hij dat hij door de rechtbank of de plaatselijke Raad der Orde met disciplinaire straffen werd bedreigd wegens zijn «stoutmoedige en té vrije taal». In het proces Heckel v. Heckel (3) had Meester Goethe als volgt zijn pleidooi ingezet: «De mantel der waarheid wordt hier volledig in stukken getrokken. Wat kan men echter anders verwachten van zulk een tegenpartij! Geen enkel menselijk wezen is in staat hem te overreden; immers, enkel bovenmenselijke krachten kunnen maken dat blinden zien. Ik zou de politie willen aanraden iets te doen voor zo'n gekk mens...».

Ook de rechters nam hij op de korrel; hij bezwoer ze af te zien van het domme «Gesetzfetichismus», deed voortdurend beroep op hun rechtvaardigheidsgevoel en verwierp elke codificatie-gedachte. Als jong advocaat had hij de lef een magistraat de raad (?) te geven «...enkel betrouwen te stellen op het gezond verstand, en zich in geen geval te steunen op die

zinloze principes, waarvan niemand wist waar ze vandaan kwamen of wat ze betekenden». Maar het gezond verstand lag toch niet altijd langs zijn kant, want toen hij een restauratiehouder had gedagvaard tot terugbetaling van een deel van een hotelrekening, werd hij onder de geamuseerde belangstelling van zijn confraters wandelen gezonden gezien de rechter het als bewezen aanzag «dat Meester Goethe altijd iets speciaals wou hebben en nooit wou eten wat op het menu stond»...

Tijdens zijn reis door Italië woonde hij te Venetië een proces bij, dat in zijn memoires uitvoerig wordt beschreven. De geldigheid van een testament werd er betwist. Toen de griffier van de rechtbank het testament voorlas, en de clausule «Ik geef, schenk en vermaak...» vermeldde, sprong een der advocaten recht en brulde: «Gij geeft, schenkt en vermaakt? Gij doet mij lachen... Wat kunnen wij wel geven? Precies zoals deze erflater bezit zij geen lire in de ganse wereld...». Met een terugblik op zijn eigen ervaring commenteert Meester Goethe «dat dergelijke toneelallures in Weimar ten strengste verboden waren, maar dat de Italiaanse rechters, ruimer van geest en verdraagzamer van gemoed, het vrij prettig vonden...».

Deze merkwaardige kunstenaar, die in feite een eigen-aardig maar talentvol advocaat was, had een zeer hoge opvatting van het doel der advocatuur. «De helpers van Themis» zo schreef hij «moeten zich omgorden met het zwaard der gerechtigheid. De rechtvaardigheid verwezenlijken is hun einddoel. Een advocaat die in een rechtvaardige zaak optreedt en met gezond verstand de stof van een rechtsgeding beheerst, is als een God». En in zijn romantisch drama Götz von Berlichingen, dat hij schreef als 24-jarig advocaat, laat hij zijn hoofdfiguur zeggen «dat het volk van Frankfort de Doctores Iuris niet meer respecteert omdat deze laatsten de waanwijsheid verkondigen dat een hoofd vol Justinianus meer waard is dan een haar gezond verstand».

Conservatisme of holle romantiek waren in de ogen van Meester Goethe dus zeker geen deugden. Zijn figuur in de zaak Heckel kan men zich inbeelden als een roofvogelprofiel in de geniale spotprenten van de grote Daumier. Zijn spot en zijn bitterheid zijn hoofdzakelijk te verklaren als een uiting van gekwetst en beledigd idealisme, precies zoals zoveel eeuwen vroeger bij Cicero, die ook zelf advocaat was.

* * *

Die strijdersverhouding, welke Goethe voortdurend in zijn rechtspraktijk aannam, vinden we — kan het anders? — ook in zijn meesterwerk, zijn Faust. De Faust is een der parels van de wereldliteratuur. In de persoon en weetgierigheid van Doctor Faust heeft Goethe op de eerste plaats zich zelf en zijn eigen strijd getekend; maar daarnaast toont hij ons de pogingen en strandloze verten van het menselijk weten. De dorst naar wetenschap is bij Goethe even onbegrensd als bij Faust: weten is leven. Maar de meest grondige academische wetenschap voldoet Faust ten slotte niet. De doctor voelt zich tot de magie aange trokken en belooft zijn ziel aan de duivel, indien deze hem in de steeds brandender wordende wedloop naar de wetenschap helpt. Door het streven naar geluk, door Faust beurtelings in zinnelijk genot, wetenschap en esthetische zelfgenoegzaamheid gezocht, en eindelijk in edele naastenliefde gevonden, heeft hij zijn verbond met de hel kunnen verbreken; als hij sterft spreken de engelen over hem het bevrijdende woord: «Wer immer strebend sich bemüht, den können wir erlösen»

(wie tot het einde volhardend streeft, hem kunnen wij bevrijden; verzen 11936 en 11937).

Nooit is enig kunstwerk meer bij brokjes en beetjes tot stand gekomen dan de Faust, maar de kern ervan, de zgn. Urfaust, schreef Goethe tussen 1773 en 1775, toen hij leefde van en volop meeleeft met zijn rechtspraktijk. In de Faust, die van het begin tot het einde de uitbeelding is van Goethe zelf, vinden wij dan ook vanzelfsprekend verschillende referenties naar juridische problematieken. Met de aanwijzing ⁽⁴⁾ van enkele der meest bekende voorbeelden hiervan sluit deze notitie dan af.

* * *

Van bij het begin van het treurspel hekelt de dichter de dogmatische, a-humanistische onderwijsmethode aan de universiteiten van zijn tijd. Faust zucht (v 354 en v) :

« Nu heb ik dan filosofie,
Rechten en artsenij, en ach !
Helaas ook nog theologie
Terdege beoefend, nacht en dag.
Daar sta ik nu, ik arme dwaas !
Zo wijs als in 't begin helaas;
Ik heet Magister, heet Doctor zowaar,
En leid nu reeds bijna tien jaar
Omhoog, omlaag en schuins en krom
Mijn leerlingen bij de neus rondom —
En merk : wij blijven toch eeuwig leken !
Dat doet mij schier het harte breken. »

In een gesprek tussen Mefistofeles en een jonge student horen we de jongeling zeggen (v. 1969) :

« Voor rechtsgeleerdheid heb ik geen zin mij te bekwamen »

waarop de duivel antwoordt (v. 1970 en v.) :

« Daarvoor hoeft gij u eig'lijk niet te schamen,
Ik weet waartoe die wetenschap ons leidt.
De wetten en de rechten zetten
Zich als een eeuw'ge ziekte voort,
Om ieder nieuw geslacht weer te besmetten,
En schuiven traag van oord tot oord.
Verstand moet dwaas, 'n gunst lastig worden,
Wee u, dat gij een naneef zijt !
't Natuurlijk recht van onzen eigen tijd,
Dat komt helaas nooit aan de orde. »

Op het ogenblik dat Mefistofeles ermee akkoord is Doctor Faust te dienen in dit leven, als Faust Mefistofeles wil dienen in het hiernamaals, komt de waarde van juridische documenten ter sprake (v. 1712 en v.).

Mefistofeles :

« 'k Zal nog vandaag, bij 't Doctors feestbanket,
In mijne dienstbetrekking treden.
Eén kleinigheid ! — Voor alle mogelijkheden
Had 'k graag wat op papier gezet. »

Faust :

« Ook schriftelijks verlangt gij schoolpedant ?
Heeft dan nog nooit een man aan u zijn woord
[verpand ?]
Is 't niet genoeg, dat 'k mijn gesproken woord
Voor eeuwig op mijn weg zal wedervinden ?
Bruist niet de wereld in alle stormen voort.
En moet mij een belofte binden ?
Doch deze waan is ons in 't hart geprent,
Wie zou zich vrij daarvan beschouwen ?
Heil, die de trouw nooit in zijn boezem schendt,
Geen offer zal hem ooit berouwen !

Maar een beschreven en gestempeld perkament,
Dat is een spook, dat ieder moet benauwen.
Het woord besterft reeds in de veder,
Gezag hebben slechts was en leder. »

Tussen de uitroep dat het gesproken woord al meer dan genoeg zou moeten zijn en het verwijt dat de band der neergeschreven belofte een dood spook is, spreekt Faust dus, als het ware ter zijde, uit, hoe die trouw aan het woord, al is het een waan, toch iets menselijk goeds is. De gedachtengang is hier dus vrij modern.

In Faust II, waar de nadruk eerder op de beschrijving wordt geplaatst dan op het drama zelf, zijn er tal van plaatsen waaruit blijkt dat Goethe een vrij grote praktische én theoretische kennis van het recht van zijn tijd bezat. Het moge volstaan te verwijzen naar de meest bekende plaatsen.

Zo b.v. de rede van de kanselier in de troonzaal van het hof van de Duitse keizer (v. 4772 en v.); het is een felle aanklacht tegen de hulpeloosheid van de innerlijk verscheurde staatsapparatuur.

« De hoogste deugd des keizers hoofd omgeeft
Gelijk een heil'gen-krans, en hij slechts heeft
De macht haar te doen overwinnen.
Gerechtigheid ! Wat alle mensen minnen,
Verlangen, eisen, noð slechts missen kunnen,
Het staat aan hém het aan het volk te gunnen.
Maar ach, wat baat de mensengeest verstand,
Goedheid het hart, gewilligheid der hand,
Zo 't oovral in de staat koortsachtig woedt ?

...
't Onrecht, als wet, met alles zich wil moeien.
Een wereld van verwarring schijnt te onthloeien.

...
Hoe moet dan ooit die geest zich vormen,
Die naar het Recht alleen ons leidt ? »

Het rijk blijkt jammerlijk in verval. De schatbewaarder klaagt (v. 4831 en v.) :

« Aan hulp van vrienden hoeft ge niet te denken.
Subsidies die men ons zou schenken
Als water uit een leidingsbuis,
Ze blijven uit.

...
Wij hebben zoveel rechten prijsgegeven,
Dat ons op niets een recht meer rest.

...
Onze schatkist blijft steeds leeg. »

En de hofmaarschalk (v. 4851 en v.) klaagt dat er wijn te kort is (wegens « het eindloos gezuip der eedle heren ») en dat hij zijn personeel moet betalen met voorschotten der Joden. Ieder, behalve de lichtzinnige keizer zelf, klaagt, maar niemand weet een middel om aan het dreigende staatsbankroet te ontkomen. Tot Mefistofeles, in de gedaante van een hofnar, op het denkbeeld komt (v 4890 en v.) dat er van oudsher ontelbare schatten in de aardbodem verborgen liggen. De grond, met al wat hij bevat, hoort echter toe aan de keizer, en deze is dus welbeschouwd schatrijk. Goethe herinnert hier aan een oud-Duitse rechtsregel uit de Sachsen- en Schwabenspiegel : al wat dieper onder de grond ligt dan de ploeg reikt, behoort de keizer. Deze regel gold nog altijd in zijn tijd (cf. de mijnconcessies op onze dagen) en derhalve hadden tal van hertogen en prinszen, nog in de tijd van Goethe, in ruime mate papiergegeld uitgegeven, niet op basis van voorradig goud, maar van de nog in de grond verborgen schatten. Dat is dan ook het plan van de tovenaars Doctor Faust, die de geldlievende vorst weet om te praten, hoewel de kanselier er de duivel achter riekt (v. 4896 en v.) :

«Natuur en Geest... zo spreekt men tot geen christen;
Daarvoor verbrandt men atheïsten,
Wijl men zo iets terecht gevaarlijk vindt.
Natuur is zonde, Geest is duivel,
En samen kweken zij de twijfel,
Beider wanschapen bastaardkind»

maar het «realisme» van de keizer haalt het (v. 4926) :

«'t Mankeert aan geld, welnu bezorg het ons!»

Goethe, die de depreciatie der Franse assignaties tijdens de revolutie en der Duitse en Oostenrijkse Kassenscheine tijdens de Napoleontische oorlogen had meegemaakt, koesterde diep wantrouwen jegens het papiergeld. Luister nu hoe de jurist Goethe ironisch de karakterloosheid van de braafheid tekent, die plotseeling van opinie verandert wanneer het voordeel meebrengt. De kanselier verzet zich tegen bedrieglijk «geldmaken», maar als het geld er eenmaal is... aanvaardt hij het (v. 6054 en v.) :

«'k Prijs mij gelukkig op mijn oude dag.
Hooft slechts en leest dit noodlotzwaar papier,
Dat alle zorg verandert in plezier»
(De kanselier leest voor :)
«Een ieglijk die dit aanneemt zij verklaard :
Dit blaadje hier is duizend kronen waard ;
Hem strekt tot een betrouwbaar onderpand,
Al het begraven goed in 's keizers land.
In 't lichten van die rijkdom is voorzien,
Opdat de schat terstond tot dekking dien'».

Nog tal van voorbeelden zijn er in *Faust II* te vinden (b.v. vers 7123 : het oproepen van de Ongerechtigheidsfiguur — de «Old Iniquity» uit de oude Engelse moraliteiten; v. 10497, waarin wordt herinnerd aan de oude regel dat het staatshoofd onschendbaar is; enz.).

Een tafereel willen we nog speciaal vermelden : v. 10871 en v. Na een militaire overwinning, die hoofdzakelijk te danken was aan Mefistofeles, zien we hoe de gronden der verslagen tegenstrevers werden «aangeslagen», verdeeld onder 's keizers vazallen en hun als leengrond gegeven. Goethe's juridische vorming stelde hem in staat met precisie de verdeling te beschrijven van de rijksambten onder de vier keurvorsten volgens de Gouden Bul van Karel IV in 1356. We weten zelfs waar Goethe zijn informatie haalde : in Boek 5 van «*Dichtung und Wahrheit*», dat hoofdzakelijk gewijd is aan zijn jeugd te Frankfurt, vermeldt hij dat Johann Daniel Olenschlager in 1766 te Frankfurt daarover een werk had gepubliceerd (*Neue Erläuterung der Guldenen Bulle Kaisers Karls des IV.*) dat hij later, in 1831, toen hij dit tafereel definitief herschreef, nogmaals raadpleegde in de bibliotheek van Weimar.

Hier volgt dan de beschrijving. De tegenkeizer, door opstandige vazallen verkozen, is verslagen dank zij Mefistofeles' getover, en uit dankbaarheid schenkt de keizer Faust het zeestrand tot leen. Hij bedenkt natuurlijk ook zijn eigen trouwe vier vazallen en de aartsbisschop-aartskanselier. De keizer spreekt (v. 10925 en v.) :

«Des keizers woord is groot en waarborgt iedre gift,
Doch ter bekrachtiging diene der eedlen schrift
En signatuur. Om 't stuk in de goede vorm te maken,
Zie ik de rechte man te rechter tijd genaken»
(De aartsbisschop-aartskanselier komt op)
«Als een gewelf zich aan de sluitsteen toevertrouwt,
Dan staat het veilig ook voor d'eeuwigheid gebouwd.
Vier vorsten ziet ge hier; wij hebben eerst besproken

Wat met het wel van Huis en Hof meest schijnt te
[stroken.

Nu echter, wat het Rijk betreft in zijn geheel,
Die wichtge zorg en macht worde des vijftals deel.
Zij zullen zich in groter landbezit verblijden
Dan d'andren; 'k zal de grens van hun gebied

[verwijden
Uit der afvalligen erfdeel; menig heerlijk land
Ontvangt gij, mijn getrouwen, aldus uit mijn hand.
En tevens 't hoge recht, om waar 't mocht mogelijk
[blijken,

Door erfnis, koop of ruil, nog meer u te verrijken.
Voorts zij u eens voor al vergund het ongestoord
Bezit der privileges dat bij vorsten hoort.
Als rechtters zult gij 't hoogste vonnis kunnen wijzen,
Hoger beroep kan niemand van uw uitspraak eisen.
Belasting, bedde, cijns, leen-, tol-, geleiderecht,
Berg-, zout- en muntregie, het zij u toegezegd.
Want om u van mijn dank het vol bewijs te geven,,
Heb ik u 't dichtst tot bij de majesteit verheven.

Thans zij ten slotte wat ik aldus heb geregeld,
Op schrift gebracht en voor alle eeuwigheid bezegeld.
Wel hebt ge het bezit als landheer ganslijk vrij,
Doch onder het beding dat het ondeelbaar zij.
Hoe gij u ook vermeerdert, wat ge hebt ontvangen
Moet ongeschonden steeds weer d'oudste zoon
[erlangen.»

(De aartskanselier :)

«Aan 't perkament vertrouwd ik vol vreugde dadelijk
't Gewichtige statuut, tot heil voor ons en 't Rijk.
De kanslarij zal wel voor schrift en zegel zorgen,
Met heilige signatuur zult gij er ons voor borgen.»

Op aanraden van de aartsbisschop schenkt de keizer, tot afkoop van zijn zondige samenwerking met de duivel, aan de Kerk de streek waar zijn leger de tenten had opgeslagen. De aartsbisschop is vooruitziend en vraagt zoveel («cijns, bedde, tienden, kortom d'opbrengst van het land, voor eeuwig, de renten en verdre emolumenten», immers, zegt hij, «een nauwgezet bestuur eist ook een hoog salaris») dat de keizer er ironisch bij zucht «zo kon ik net zo goed het hele Rijk verpanden» (vers 11042).

* * *

Faust is ongetwijfeld de symbolische vertegenwoordiger van de strevende Mens, de mens die in denk- en dadenrijk leven onvermoeid de in hem sluimerende vermogens tot ontplooiing brengt (5).

Die figuur modern te hebben uitgebeeld is de onsterfelijke roem van de dichter-jurist Goethe.

Robert LIEVENS,
Navorser bij het
Interuniversitair Centrum
voor Rechtsvergelijking.

(1) Ter gelegenheid van de 200ste verjaardag van zijn geboorte werd Goethe in 1949 herdacht als dichter, kunstenaar, natuurvorser, staatsman, profeet en diens meer. Voor zover mij bekend werd de jurist Goethe voortdurend over het hoofd gezien.

(2) «Aus meinem Leben: Dichtung und Wahrheit»; deze autobiografie bestaat uit niet minder dan 20 delen in de grootste uitgave van Goethe's werken (*Historisch-kritische Gesamtausgabe im Auftrage der Grossherzogin Sophie von Weimar, 1887-1918, 133 delen*).

(3) Dit proces wordt uitvoerig besproken door McCune Gill in de «*Journal of the Missouri Bar*», July 1957 (herdrukt in «*Case and Comment*», vol. 62, nr 6).

(4) De vertaling der geciteerde verzen is van de hand van Adema van Scheltema (voor Faust I) en van Nico van Suchtelen (voor Faust II), in de uitgave der Wereldbibliotheek (Amsterdam - Antwerpen 1949).

(5) Hoezeer Goethe de essentiële spanning, problematiek en het gevaar van onze cultuur heeft aangevoeld en doorgedrongen werd uitstekend aangetoond in het artikel van Lieven Rens, Goethe en de Faustische Cultuur, K.C.T. Streven, mei 1951, 130 en volgende.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 21 december 1959.

Voorzitter : M. De Clippele.
Raadsheer-verslaggever : M. Van Beirs.
Advocaat-generaal : M. Depelchin.

Cassatie. — Niet-ontvankelijkheid van de voorziening tegen een beslissing, die aan een burgerlijke partij slechts een gedeelte van haar schade toekent en de zaak uitstelt tot verdere behandeling van de overige geëiste schade.

De beslissing, die over geen betwisting aangaande de bevoegdheid uitspraak doet en een schadevergoeding toekent tot herstelling van maar een gedeelte van de door de burgerlijke partij geleden schade, terwijl zij de zaak uitstelt tot verdere behandeling van de eis betreffende het overige gedeelte van die schade, is voor het geheel een voorbereidende beslissing of een beslissing van onderzoek waartegen een voorziening slechts na de eindbeslissing toegelaten is.

Blyau, N.V. Purfina t/ Van den Brecht en cs.

Gelet op het bestreden arrest, op 15 mei 1959 gewezen door het Hof van beroep te Gent;

I. Wat de voorziening van aanlegger, betichte, betreft :

a) In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing gewezen over de publieke vordering :

Overwegende dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

b) In zover de voorziening gericht is tegen de beslissingen gewezen over de door Van den Brecht en de consorten Janssens ingestelde burgerlijke vorderingen :

Overwegende dat aanlegger geen middel inroep;

c) In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing gewezen over de door de Belgische Staat, Minister van Binnenlandse Zaken, ingestelde burgerlijke vordering :

Overwegende dat de beslissing, die over geen betwisting aangaande de bevoegdheid uitspraak doet en een schadevergoeding toekent tot herstelling van maar een gedeelte van de door de burgerlijke partij geleden schade terwijl zij de zaak uitstelt tot verdere behandeling van de eis betreffende het overige gedeelte van die schade, voor het geheel een voorbereidende beslissing of een beslissing van onderzoek is, waartegen een voorziening slechts toegelaten is na de eindbeslissing;

Dat de voorziening bijgevolg voorbarig is en onontvankelijk;

II. Wat de voorziening van aanlegster, burgerlijk verantwoordelijk, betreft :

Overwegende dat uit de stukken van de rechtspleging waarop het Hof acht vermag te slaan niet blijkt dat de voorziening betekend zou geweest zijn aan de partijen tegen wie zij gericht is;

Om die redenen.

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt ieder aanlegger tot de helft van de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 21 december 1959.

Voorzitter : M. De Clippele.
Raadsheer-verslaggever : M. Hallemans.
Advocaat-generaal : M. Depelchin.

Valsheid in geschriften. — Opstellen en gebruik maken van fictieve facturen.

De vervalsing van de waarheid. — wezenlijke voorwaarde van de valsheid in geschriften — kan niet alleen door de materiële vervalsing van een geschrift verwezenlijkt worden maar ook door de vervalsing van de substantie van het geschrift, zonder dat dit in zijn materialiteit vervalst wordt.

Een verdichte akte die bedrieglijk opgemaakt wordt, kan een valsheid in geschriften uitmaken in de mate waarin zij in staat is om door het gebruik waarvoor zij is opgemaakt, nadeel aan derden te berokkenen en tegen hen uitwerking te hebben.

Donderwolcke E.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 maart 1959 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 196 van het Strafwetboek,

doordat het arrest aanlegger veroordeelt hoofdens valsheid in geschriften door het vervalsen van vier facturen en hoofdens gebruik van deze valse stukken, dan wanneer niet betwist werd dat aanlegger geen bestaande facturen heeft vervalst, doch slechts fictieve facturen heeft opgesteld, feit van simulatie dat niet strafbaar is gesteld bij artikel 196 van het strafwetboek vermits deze stukken niet werden aangewend als bewijs ten overstaan van de medecontractant :

Overwegende dat blijkt uit de stukken van de rechtspleging waarop het Hof vermag acht te slaan dat aanlegger 4 facturen, zogezegd uitgaande van een firma F. Saeg te Gent, opstelde, vermeldende ingebeelde verkopen van textielproducten door deze firma aan hemzelf, en dat hij deze facturen voorlegde aan de Kamer van Koophandel en Nijverheid van het gewest Gent, door ministerieel besluit gemachtigd tot het afleveren van oorsprongsattesten voor Belgische goederen, met het doel attesten te bekomen waaruit moest blijken, tot dekking van haar uitvoer naar Frankrijk, dat deze koopwaren, in deze facturen vermeld, van Belgische oorsprong waren;

Overwegende dat de verdraaiing van de waarheid, wezenlijke voorwaarde van de valsheid in geschriften, niet alléén door de materiële vervalsing van een geschrift kan verwezenlijkt worden, maar ook door vervalsing van de substantie van het geschrift zonder dat dit in zijn materialiteit vervalst worde;

Overwegende dat een verdichte akte die bedrieglijk opgemaakt is een valsheid in geschriften kan uitmaken in de mate waarin zij in staat is om, door het gebruik waarvoor zij is opgemaakt, nadeel aan derden te berokkenen en tegen hen uitwerking te hebben;

Overwegende dat het arrest beslist dat het feit B (valsheid in geschriften en gebruik van valse stukken) voor het Hof bewezen gebleven is zoals het door de eerste rechter als bewezen werd aangenomen en beoordeeld; dat de eerste rechter in zijn vonnis gerele-

veerd had dat het opmaken en het gebruik van de valse facturen van aard waren om aan de dader een voordeel te verschaffen op hetwelk hij geen recht had en schade konden veroorzaken aan het beheer of het organisme jegens wie ze ingeroepen werden;

Dat het arrest dienvolgens een juiste toepassing van artikelen 196, 197, 213 en 214 van het strafwetboek heeft gedaan en dat het middel naar recht faalt;

Over het eerste middel :

Overwegende dat, waar het arrest slechts een enkele straf uitspreekt ter beteugeling van de verschillende drijf gekwalificeerd onder letter B, het eerste middel misdrijven voorzien door de telastleggingen en waar deze strafwettelijk gerechtvaardigd blijft door het misdat enkel het misdrijf onder letter A betreft, niet ontvankelijk is;

En overwegende dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

RAAD VAN STATE

6e Kamer. — 14 januari 1960.

Voorzitter : M. Vauthier.

Raadsheren : M.M. Declaire en Coyette.

Substituut-Auditeur-generaal : M. Dumont.

Advokaat : Mr. M. A. Pierson.

K.B. houdende benoeming van een burgemeester die onderwijzer is in een rijksinrichting in een andere gemeente dan deze waar hij zijn openbaar mandaat uitoefent. — Geen nietigheid.

Uit de parlementaire voorbereidingen van de gemeentekieswet blijkt dat de in art. 68, 7° voorgeschreven onverenigbaarheid alleen is ingevoerd met het oog op onderwijzers die hun ambt uitoefenen in een gemeente waarvan zij burgemeester of schepen zouden worden.

Reynaerts en Slosse t/ Belg. Staat (Minister van Binnenlandse Zaken.

Arrest Nr. 7542

Overwegende dat verzoekers, beiden gemeenteraads-lid te Oudergem, tot staving van hun verzoek betogen, dat de genaamde Paul Delforge, onderwijzer in de voorbereidende afdeling van het koninklijk atheneum te Etterbeek, tot burgemeester van de gemeente Oudergem is benoemd met schending van artikel 68, 7°, van de gemeentekieswet, hetwelk bepaalt : « Mogen noch burgemeester noch schepen zijn... 7° de onderwijzers die een jaarwedde of een jaarlijkse toelage van Staat of provincie genieten... »;

Overwegende dat de tegenpartij, op grond van de parlementaire voorbereiding van de gemeentekieswet, onder meer betoogt, dat de in artikel 68, 7°, voorgeschreven onverenigbaarheid alleen is ingevoerd met het oog op onderwijzers die hun ambt uitoefenen in een gemeente waarvan zij burgemeester of schepen zouden worden, en hier dus geen toepassing vindt;

Overwegende dat de betekenis van de uitsluiting welke in artikel 68, 7°, van de wet is neergelegd, alleen in het licht van de parlementaire voorbereiding der

wet kan worden begrepen; dat over die wet een aantal interpretaties zijn gegeven door de leden van beide Kamers die zich in het debat hebben gemengd (Kamer, vergadering van 28 juli 1834, Staatsblad van 29 juli 1834 - Senaat, vergadering van 13 april 1835, Staatsblad van 18 april 1835); dat uit de debatten blijkt, dat de bepaling in de wet is opgenomen om te verhinderen dat een onderwijzer, door het feit dat hij burgemeester wordt, met het toezicht op zichzelf zou worden belast;

Overwegende dat de Staat, ten tijde dat de in artikel 68, 7°, neergelegde onverenigbaarheid werd aangenomen, geen lagere scholen en geen voorbereidende afdelingen van middelbare scholen of athenea bezat; dat in artikel 68, 7°, waar het over toelagen en jaarwedden spreekt, alleen is gedacht aan de bezoldiging van door de gemeenten benoemde onderwijzers, en niet aan de bezoldiging welke de Staat aan het personeel van zijn eigen inrichtingen betaalt;

Overwegende dat Paul Delforge onderwijzer in een Rijksinrichting is en zijn ambt uitoefent in een andere gemeente dan waar hij tot het vervullen van zijn openbaar mandaat is geroepen; dat de vaste rechtspraak van het departement de bestuursambtenaren van Openbaar Onderwijs en de leden van het onderwijspersoneel tot het uitoefenen van de ambten van burgemeester en schepen machtigt; dat niet duidelijk is waarom onderwijzers die les geven in voorbereidende afdelingen van middelbare scholen en athenea van de Staat, geen burgemeester of schepen zouden mogen zijn, terwijl het regenten en licentiaten die in dezelfde inrichtingen onderwijzen, krachtens een vaste bestuurspraktijk toegestaan is die ambten uit te oefenen; dat dus niet kan worden betoogd, dat art. 68, 7°, in het onderhavige geval toepassing vindt;

Besluit :

Artikel 1 : Het beroep wordt verworpen.

Artikel 2 : De kosten, bepaald op 1.500 frank, komen ten laste van verzoekers.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 24 februari 1960.

Voorzitter : Graaf Hennequin de Villermont.

Raadsheren : M.M. de la Vallée Poussin en Sury.

Advocaat-generaal : M. van den Eynde de Rivieren.

Advocaten : Mrs. Baillon, De Vis en Van Heurck.

Uitvoerend beslag. — Derde personen, die beweren eigenaar te zijn van in beslaggenomen goederen, kunnen niet de nietigheid van het exploit van inbeslagneming vorderen. — Het gebrek aan hoedanigheid kan in elke stand van het geding worden ingeroepen.

Het recht om de nietigheid van een exploit van uitvoerend beslag te vorderen behoort uitsluitend aan de beslagene of aan zijn schuldeisers. Derde personen, die beweren eigendomsrechten te bezitten op de in beslaggenomen goederen of een gedeelte ervan, zijn aangewezen op de bij artikel 608 Rv. voorziene procedure.

De beslaglegger, die voor de eerste rechter de niet-ontvankelijkheid van de tegen hem door een derde persoon aangevoerde nietigheid van een exploit van inbeslagneming niet heeft tegengeworpen, blijft gerechtigd dit in hoger beroep te doen.

Het gebrek aan hoedanigheid mag in elke stand

dat de beslagene dit middel in eerste instantie niet deed gelden en over de feiten concludeerde, impliceert niet, dat hij het gebrek aan hoedanigheid heeft willen dekken of dat hij van dit middel zou hebben afgezien.

Belgische Staat (Minister van Financiën) t/
Van Russelt.

Gezien in uitvoerbare vorm overgelegd het bestreden vonnis dd. 7 januari 1955, geveld door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen en ten verzoeken van geïntimeerde aan appellant betekend op 29 maart 1955;

Gezien de akte van beroep dd. 25 mei 1955;

Overwegende dat het beroep, regelmatig en tijdig ingesteld, ontvankelijk is; dat het incidenteel beroep insgelijks ontvankelijk is;

Overwegende dat de eis van geïntimeerde ertoe strekte nietig en van gener waarde te verklaren het uitvoerend beslag gelegd ten verzoeken van appellant door exploit van deurwaarder Van Wassenhove dd. 30 april - 5 mei 1951 op meubelen welke zich bevonden te Antwerpen Quellinstraat, 43 alsmede appellant tot schadevergoeding te horen veroordelen;

Overwegende dat het beslag gelegd werd wegens rechtstreekse belastingen ingekohierd op naam van De Kegel Jules, echtgenoot van geïntimeerde, in 1948, navordering dienstjaar 1946; dat het kohier uitvoerbaar werd verklaard op 7 april 1948;

Overwegende dat geïntimeerde door arrest van het Hof van Beroep te Brussel dd. 14 januari 1948 de scheiding van lijf en goederen tegen haar echtgenoot bekwam; dat geïntimeerde en haar echtgenoot gehuwd waren onder het stelsel van de wettelijke gemeenschap; dat geïntimeerde, na de scheiding van lijf en goederen, de gemeenschap heeft aanvaard; dat het vaststaat dat de belastingen, waarvan de inning wordt vervolgd, betrekking hebben op de inkomsten van het jaar 1945 en, derhalve een schuld van de gemeenschap uitmaken;

Overwegende dat appellant voorhoudt dat geïntimeerde niet ontvankelijk is de nietigheid van voormeld exploit van uitvoerend beslag te vorderen; dat dit recht slechts aan de beslagene of aan zijn schuldeisers zou toebehoren, bij uitsluiting van derde personen, die enkel de afscheiding op grond van artikel 608 BB.B.R. kunnen aanvragen;

Overwegende dat geïntimeerde inroept dat appellant dit middel vóór de eerste rechter niet heeft opgeworpen, zodat het gebrek aan hoedanigheid in haar hoofde als gedekt moet aangezien worden;

Overwegende, echter, dat het gebrek aan hoedanigheid in elke stand van het geding mag opgeworpen worden; dat het louter feit dat appellant het middel in eerste aanleg niet liet gelden en dat hij ten gronde heeft besloten niet impliceert dat hij het gebrek aan hoedanigheid in hoofde van geïntimeerde heeft willen dekken of dat hij aan dit middel verzaakt heeft;

Overwegende dat geïntimeerde eveneens ten onrechte voorhoudt dat vermits de aangeslagene goederen zich in haar handen bevonden, zij als de beslagene dient aangezien te worden en, derhalve de nietigheid van het uitvoerend beslag mag inroepen;

Overwegende, inderdaad, dat uit de meldingen van bedoeld exploit duidelijk blijkt dat de beslagene De Kegel is en dat het beslag gelegd werd op «de meubelen deel uitmakende van de gemeenschap De Kegel-Van Russelt»;

Overwegende dat, waar geïntimeerde in tegenstelling met de meldingen van het exploit beweert dat de aangeslagen meubelen tot de gemeenschap niet toebe-

horen en eigen goederen uitmaken, zij slechts in afscheiding of revindicatie kan optreden overeenkomstig artikel 608 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging; dat zij, weliswaar, zich in kortgeding had kunnen voorzien om het beslag te voorkomen, doch dit verhaal verwaarloosde;

Overwegende dat de vraag te weten of artikel 35 van de toen vigerende belastingwet op de eigen goederen van geïntimeerde toepasselijk is ter zake geen belang vertoont, vermits geïntimeerde de beslagene niet is en de meubelen als «deel uitmakende van de gemeenschap De Kegel-Van Russelt» werden aangeslagen; dat bedoelde vraag zich slechts zou gesteld hebben indien geïntimeerde de beslagene was en haar persoonlijke goederen als dusdanig in beslag waren genomen;

Overwegende dat het feit dat het beslag gelegd werd ter woonplaats van geïntimeerde, die ingevolge de scheiding van lijf en goederen een afzonderlijke woonplaats bezit, haar weliswaar zou toelaten artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek in te roepen; dat zij dit, echter, slechts in het raam van een eis in afscheiding of revindicatie kon doen, bij uitsluiting van een eis in nietigverklaring van het uitvoerend beslag;

Overwegende, derhalve, dat de door haar ingestelde eis strekkende tot nietigverklaring van het uitvoerend beslag niet ontvankelijk is;

Overwegende, dienvolgens, dat het beroep gegrond is en het incidenteel beroep ongegrond;

Om deze redenen,

Het hof,

Gezien artikel 24 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan;

Gehoord het eensluidend advies van de heer Advocaat-generaal van den Eynde de Rivieren ter openbare zitting van 27 januari 1960 gegeven;

Verleent akte aan Mer Jacques dat hij zich aanstelt voor appellant in vervanging van Mer Dries overleden;

Ontvangt het beroep en het incidenteel beroep;

Bevestigt het bestreden vonnis waar het de eis van geïntimeerde strekkende tot schadevergoeding afwees;

Doet het te niet voor het overige;

Wijzigende, verklaart de eis van geïntimeerde strekkende tot nietigverklaring van het uitvoerend beslag niet ontvankelijk en veroordeelt haar tot de kosten van beide aanleggen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e Kamer. — 27 februari 1960.

Voorzitter : M. Verougstraete Et.

Raadsheren : M.M. Santenaire en Lefèvre de ten Hove.

Advokaten : Mrs. A. Claes en J.M. Kluyskens.

Bevoegdheid. — De vrederechter is onbevoegd om kennis te nemen over betwistingen betreffende het uitbaten van een concessie. — De vorderingen betreffende toegestane concessies, behoren tot de bevoegdheid der burgerlijke rechtbanken, ondanks de besluit van 20 november 1946, art. 1.

De concessie van het recht tot uitbating van een buffet-restaurant van een luchtvaartterrein, kan niet als een verhuring beschouwd worden, doch is een gezagsdaad der openbare macht. De bevoegdheid van de vrederechter dient dan ook uitgesloten te worden.

De regie bracht echter ten onrechte een betwisting betreffende deze concessie vóór de Rechtbank van Koophandel, op grond van de besluitwet van 20 november 1946 volgens dewelke haar handelingen geacht worden handelsdaden te zijn; de verbintenissen aangegaan tussen het openbaar bestuur, concedant en de concessiehouder, hebben inderdaad geen commercieel karakter in hoofde van partijen.

Carion t/ Regie der Luchtwegen.

Nopens de bevoegdheid:

Overwegende dat de eerste rechter, om redenen door het Hof beaamd, besliste dat de kwestieuze « concessie van het recht tot uitbating van een buffet-restaurant aan het luchtvaartterrein van Knokke », tot het openbaar domein behoort;

Overwegende, trouwens, dat een buffet met restauratiezaal, toegankelijk voor het personeel en de gebruikers van het luchtvaartterrein alsmede voor het publiek in het algemeen, hoewel buiten de essentiële bestemming van het luchtvaartterrein liggend, niettemin een geriefelijkheid uitmaakt die omzeggens onontbeerlijk was voor een degelijke uitbating ervan.

Dat het, dienvolgens, op staatsgrond gevestigd is en tot het openbaar domein behoort; (Vgl. Giron, Dictionnaire V° Domaine Public n° 2, Errera, Traité de Droit Public, n° 224; Vauthier, Droit Admin., uitgave 1950, n° 278; Les Nouvelles, Lois Pol. et Admin., V°, Domaine Public, n° 14; De Page, V, n° 789 tot 819);

Overwegende dat de goederen die tot het openbaar domein behoren niet vatbaar zijn voor rechtshandelingen van burgerrechtelijke aard, zoals een verhuuring, doch alleen, krachtens een gezagsdaad van de openbare macht, nl. een vergunning, tijdelijk ter beschikking van partikulieren kunnen worden gesteld; (Verbr. 5-3-1896, Pas. 104; Verbr. 9-3-1950, Pas. 486);

Overwegende dat de bevoegdheid van de vrederechter dienvolgens uitgesloten dient te worden;

Overwegende wat de bevoegdheid van de Koophandelsrechtbank betreft, dat de verbintenissen aangegaan tussen het openbaar bestuur, concedant, en de concessiehouder, geen commercieel karakter in hoofde van partijen vertonen;

Overwegende anderzijds, dat, waar de concessie het genot over een onroerend goed als voorwerp heeft, de verbintenissen ten deze door de concessiehouder aangegaan, ook om deze reden een oorzaak hebben die aan de handel vreemd is (Verbr. 28-4-49, Pas. 308);

Overwegende dat de bepaling van artikel 1, al. 3 van de besluitwet van 20-11-1946, luidens dewelke de handelingen van de Regie der Luchtwegen geacht worden handelsdaden te zijn, niet voor gevolg kan hebben, de aard van de verbintenissen door de concessiehouder aangegaan te wijzigen en nl. het karakter van handelsdaden te geven aan rechtshandelingen die, om de dubbele hierboven aangehaalde redenen, in zijn hoofde, een aan de handel vreemde oorzaak hebben;

Overwegende dat dan ook de vordering, ingesteld door de Regie, concedant aan wie de Staat zijn luchtvaartterreinen met hun aanhorigheden afstond (artikel 13 van de Bw. van 20-11-1946) tegen de appellat, concessiehouder, vóór de burgerlijke rechtbank diende gebracht te worden (R.P.D.B., V° Concession 115 en de verzendingen);

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

Vacantiekamer. — 28 juli 1959.

Voorzitter: M. Cornette.

Rechters: M^{re} J. Verhoeven en L. Meulepas.

Advocaten: Mrs. Ch. Boelens en P. Speyer.

Voorlopige maatregelen. — Doel en betekenis van een bevel gewezen overeenkomstig artikel 221 B.W. — Gegrontheid van een vordering tot onderhoudsgeld overeenkomstig artikel 218 B.W., ondanks een desbetreffende bevel krachtens artikel 221 B.W. — Levensstandaard van een onschuldige vrouw na feitelijke scheiding.

Beslissingen krachtens artikel 221 B.W. zijn van bijzondere aard en hebben volgend karakter:

1. zij zijn dringend en voorlopig; dringend omdat het te voorzien is dat verder uitstel het nadeel door een der echtelieden geleden zal verhogen; voorlopig omdat herziening door de voorzitter of partijen steeds mogelijk is en zij in ieder geval niet langer geldig blijven dan voor een termijn door de Voorzitter bepaald;
2. zij strekken ertoe de geldelijke, morele en familiële belangen van een gezin te vrijwaren tegen de misbruiken, nalatigheden of zware tekortkomingen van een der echtelieden;
3. zij zijn niet vatbaar voor beroep behalve bij machtsoverschrijding of onbevoegdheid;
4. de genomen maatregelen kunnen nooit prejudiciëren aan de vordering ten gronde; de Voorzitter oordeelt op discretionnaire wijze zelfs bij het verlenen van een onderhoudsgeld, zonder gebonden te zijn aan de regelen van het bewijs en van de grondvoorwaarden van artikel 212 en 218 B.W.

Een dusdanig bevel ontnemt aan de meest naartstige partij het recht niet de vraag in onderhoudsgeld ten gronde aan de bevoegde rechter te onderwerpen.

Vrouw en kind hebben tijdens de feitelijke scheiding recht op dezelfde levenswijze als tijdens het gemeenschappelijk samenwonen, en zij mogen niet het slachtoffer zijn in hun materiële levenswijze van de onwil van de man in het verschaffen van bestaansmiddelen zoals ze die voorheen hadden genoten.

B. t/ F.

Overwegende dat het beroep van 25 juni 1959 tegen het vonnis van 18 juni 1959 aan de hand van de voorgebrachte stukken tijdig en regelmatig werd ingesteld; dat het derhalve als ontvankelijk voorkomt;

Overwegende dat door het bestreden vonnis appellat bij tegenspraak veroordeeld werd om aan geintimeerde en haar kind per maand vanaf 23 mei 1959 een onderhoudsgeld van 40.000 fr. te betalen onder aftrok tot 12 november 1959 van het onderhoudsgeld van 20.000 fr. dat haar bij bevel van 13 mei 1959 werd toegekend; dat geintimeerde daarenboven gemachtigd werd om de hierboven vermelde bedragen rechtstreeks in ontvangst te nemen bij de firma of bij gelijk welke andere werkgever ook of huidige en toekomstige derde schuldenaars;

Betreffende de niet-ontvankelijkheid van de oorspronkelijke eis:

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering ingesteld werd bij akten van deurwaarder van 25 en

28 mei 1959 overeenkomstig artikel 55 in fine W.B.R. en gesteund is op de artikelen 212, 218 B.W. voor de echtgenote en op artikel 203 B.W. voor het minderjarig kind;

Overwegende dat appellant de niet-ontvankelijkheid van de oorspronkelijke eis steunt op het bevel van 13 mei 1959 van de heer Voorzitter, genomen krachtens alinea 1 van artikel 212 B.W., waarbij sub 4^e der dringende en voorlopige maatregelen aan geïntimeerde en kind een onderhoudsgeld van 20.000 frank per maand werd toegekend en omdat het bevel voorziet dat het voor de duur van zes maanden gelden zal;

Overwegende dat de beslissingen genomen krachtens artikel 221 B.W. van bijzondere aard zijn en men rekening dient te houden met hiernavolgende beschouwingen:

1. - dat zij een dringend en voorlopig karakter hebben; dringend, omdat het te voorzien is dat verder uitstel het nadeel door een der echtelieden geleden zal verhogen; voorlopig, omdat herziening door de Voorzitter of partijen steeds mogelijk is en zij in ieder geval niet langer geldig blijven dan voor de termijn door de Voorzitter bepaald;

2. - dat zij ertoe strekken de geldelijke, morele en familiale belangen van een gezin te vrijwaren tegen de misbruiken, nalatigheden of zware tekortkomingen van een der echtelieden; dat de maatregelen derhalve een einde kunnen stellen aan een nadelige toestand waarin een der echtelieden door de fout van de andere werd gebracht, dit alles binnen de perken van de noodwendigheden van het ogenblik en om het gebroken evenwicht in de verhoudingen tussen de echtelieden te herstellen;

3. - dat geen beroep mogelijk is behalve bij machtsoverschrijding of onbevoegdheid; dat het amendement, ertoe strekkende de rechtspleging in beroep mogelijk te maken, verworpen werd omdat het een familiale rechtspleging betreft (Parlem. Bescheiden 57-58 Amendement Rombaut n^o 811-4 art. 1-2);

4. - dat de maatregelen nooit kunnen prejudiciëren aan de vordering ten gronde; dat aan de Voorzitter op dringende wijze de gepaste maatregel gevraagd wordt bij het bestaan van een grovelijk verzuim aan de huwelijksplichten ten einde dit verzuim te herstellen of om de onschuldige echtgenoot te vrijwaren; dat de Voorzitter op discretionnaire wijze erover oordeelt zelfs bij het verlenen van een onderhoudsgeld, dat hij daartoe niet gebonden is door de regelen van het bewijs en van de grondvoorwaarden der artikelen 212 en 218 B.W.

Overwegende dat om deze beschouwingen de Rechtbank van oordeel is dat de duur van zes maanden voor dewelke het bevel geldig werd verklaard een maximum termijn is en aan de meest neerstige partij het recht niet ontnemt om de vraag in onderhoudsgeld ten gronde aan de bevoegde rechter te onderwerpen; dat derhalve de eerste Rechter terecht de oorspronkelijke eis ontvankelijk verklaarde;

.....

Overwegende dat uit deze beschouwingen voortvloeit dat geïntimeerde gerechtigd was van haar echtgenoot een onderhoudsgeld te vorderen en hem te verplichten in de lasten van het gezin bij te dragen; dat de eerste Rechter op een billijke en rechtvaardige wijze dit bedrag bepaalde, rekening houdende met de wederzijdse toestand van partijen, hun respectievelijke middelen en behoeften;

Overwegende dat derhalve zowel het hoofd- als het incidenteel beroep als ongegrond voorkomen;

Om deze redenen,

De Vacantiekamer,

Rechtdoende in hoger beroep en op tegenspraak;
Alle verdere en strijdige besluiten verwerpende;
Na overver beraadslaagd te hebben;
Verklaart het beroep en het incidenteel beroep ontvankelijk doch ongegrond;
Bevestigt dienvolgens het vonnis a quo;
Veroordeelt appellant tot de kosten van het geding in beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

1e Kamer. — 19 december 1959.

Voorzitter : M. Brunin.

Rechters : M.M. De Brauwere en Tytgat.

O.M. : M. Fiers.

Advokaten : Mrs. Poppe en Roosens.

Bewakingsrecht over kinderen na echtscheiding. — Strekking van artikel 302 B.W.

Wanneer de wetgever bij artikel 302 bepaald heeft, dat na echtscheiding de kinderen zullen worden toevertrouwd aan de echtgenoot, in wiens voordeel de echtscheiding wordt toegestaan, heeft hij daardoor geenszins aan de schuldige echtgenoot een straf willen opleggen of de onschuldige echtgenoot belonen, maar zich alleen laten leiden door een vermoeden, dat principieel de onschuldige echtgenoot het best geschikt was om in het meerdere belang van de kinderen voor dezer verdere opvoeding te zorgen. Derhalve mag de Rechtbank, wanneer zij op vraag hetzij van de familie, hetzij van de Procureur des Konings een afwijking van dit principe moet overwegen, zich uitsluitend laten leiden door het meerder belang van het kind en moet zij alle overwegingen ingegeven hetzij door gevoelens van wrok tegen een gewezen echtgenoot, hetzij door gevoelens van gekwetste eigenliefde van de hand wijzen.

Van Lancker t/ d'Hossche.

Overwegende dat bij vonnis dezer rechtbank en kamer d.d. 14 juli 1956, bevestigd bij arrest van het Hof van Beroep te Gent in dato 10 maart 1958, de echtscheiding werd toegestaan ten nadele van de tweede eiseres, en, nu noch de familie noch de Procureur des Konings betreffende het bewakingsrecht een vraag tot de rechtbank hadden gericht, het enig kind van de partijen, D'Hossche Sonia, geboren te Zwijnaarde op 30 augustus 1949, aan de vader werd toevertrouwd;

Overwegende dat een familieraad, op verzoek van de moeder van het kind, door de Vrederechter van het kanton Nazareth samengeroepen, bij beslissing d.d. 20 juli 1959 de wens heeft uitgedrukt dat in het meerder belang van het kind, het materieel bewakingsrecht aan de moeder zou worden toevertrouwd en de eerste eiser heeft gemachtigd om in naam van de familie de daartoe nodige procedure te voeren;

Overwegende dat de huidige eis ingeleid ten verzoeken van de eerste eiser en voor zoveel nodig ten verzoeken van de moeder van het kind, daartoe strekt;

Overwegende echter dat, nu de echtgenoot in wiens nadeel de echtscheiding werd toegestaan niet gerechtigd is een wijziging aan te vragen van de door de rechtbank omtrent het bewakingsrecht getroffen beschikkingen, de eis voor zoveel hij ingeleid werd ten verzoeken van de tweede eiseres, niet ontvankelijk is;

Overwegende dat tot staving van de eis wordt ingeroepen:

1. dat in tegenstelling met hetgeen het Hof van Beroep te Gent omtrent de opvoeding van het kind beoogde, het meisje niet door de vader of dezès moeder wordt opgevoed, maar aan de zorgen van een tante is toevertrouwd;

2. dat volgens een geraadpleegde geneesheer met de huidige toestand, de psychologische levensvoorwaarden voor dat thans 10-jarig meisje, voor de toekomst van dit laatste nadelig zullen zijn;

3. dat het kind gedurende haar eerste negen levensjaren ononderbroken bij haar moeder verbleef en er met de grootste zorg en liefde omringd werd, terwijl de verweerder zich om het kind weinig of niet bekommerde bij zoverre dat het op het laatste zijn vader niet eens meer kende;

Overwegende dat de verweerder daartegen aanvoert dat zo het juist is dat het kind thans door zijn zuster wordt opgevoed, het niettemin aldaar uitstekend wordt verzorgd;

Dat, nu de echtscheiding toegestaan werd ten nadele van de tweede eiseres op grond van haar wangedrag, het inwilligen van de gevraagde wijziging van het bewakingsrecht een premie zou zijn voor het wangedrag van de moeder, en het milieu waarin deze leeft derhalve niet gunstig is voor het welzijn van het kind;

Dat zo hij in de laatste jaren het kind niet meer had bezocht, zulks te wijten was aan het feit dat de tweede eiseres de uitoefening van zijn bezoeksrecht verhinderde of minstens moeilijk maakte;

Overwegende dat vooreerst moet worden onderlijnd dat wanneer de wetgever in het artikel 302 B.W. bepaald heeft dat na echtscheiding de kinderen toevertrouwd zullen worden aan de echtgenoot in wiens voordeel de echtscheiding wordt toegestaan, hij daardoor geenszins aan de schuldige echtgenoot een straf heeft willen opleggen of de onschuldige echtgenoot belonen, maar zich alleen heeft laten leiden door een vermoeden dat principieel de onschuldige echtgenoot het best geschikt was om in het meerdere belang van de kinderen, voor dezer verdere opvoeding te zorgen;

Dat bijgevolg wanneer de rechtbank, op vraag, hetzij van de familie hetzij van de Procureur des Konings, een afwijking aan dit principe moet overwegen, zij zich uitsluitend mag laten leiden door het meerdere belang van het kind, en alle overwegingen ingegeven hetzij door gevoelens van wrok tegenover een gewezen echtgenoot, hetzij door gevoelens van gekwetste eigenliefde, van de hand moet wijzen;

Dat inderdaad in dergelijke uiterst pijnlijke gevallen moet vermeden worden dat het kind dat de band zou moeten zijn tussen twee echtgenoten, een middel zou worden, waardoor verbitterde ouders, hun gevoelens van wrok koelen tegen diegene die zij verantwoordelijk achten van de mislukking van hun huwelijk;

Overwegende ter zake dat door een op bevel van de heer Procureur-Generaal te Gent in maart 1959 uitgevoerd sociaal enkwest, en dienvolgens volstrekt onpartijdige getuigenis, vaststaat :

1. dat het meisje van haar geboorte af tot op het ogenblik waarop het, als gevolg van de rechterlijke beslissing, aan de vader werd toevertrouwd, ononderbroken bij haar moeder heeft verbleven en er met de meeste zorg en liefde werd opgevoed;

2. dat de moeder alleen woont, zeer hygiënisch is gehuisvest en het kind aldaar beschikt over een slaapkamer op de eerste verdieping en een speelkamer op de tweede verdieping, terwijl de vader op een zeer eenzame plaats aan de oever van de Schelde met zijn 76 jaar oude moeder een herberg bewoont, waar het

kind slechts over een in de zolder afgemaakte slaapkamer beschikt;

3. dat door het feit dat de vader werkt en te ver van een school woont, het kind aan derden is toevertrouwd geworden;

4. dat zowel de moeder van de verweerder als zijn zuster die het kind thans opvoedt, verklaren dat het spijtig is dat het kind niet bij de moeder gelaten werd, waar het goed verzorgd was;

5. dat volgens de sociale assistente het kind het slachtoffer is van de vete tussen de ouders;

Overwegende dat zo uit de echtscheidingsprocedure is gebleken dat de tweede eiseres zich als echtgenote niet heeft gedragen zoals het betaamde voor een gehuwde vrouw, uit de overgelegde bescheiden evenwel spruit dat zij als moeder voorbeeldig was en haar gedrag thans onbesproken is;

Overwegende dat al deze gegevens duidelijk aantonen dat het welbegrepen meerdere belang van het kind eist dat het ten spoedigste terug aan de zorgen van zijn moeder zou worden toevertrouwd, met een ruim bezoeksrecht voor de vader;

Dat het langer laten voortbestaan van de huidige toestand voor gevolg zal hebben dat het kind dat plots van zijn moeder, waar het gelukkig was, werd weggetrokken, daarin een straf zal zien zoniet voor haar moeder dan toch alleszins voor zichzelf;

Dat daarenboven dat meisje in de eerstkomende jaren, tijdens dewelke de puberteit zal intreden, ongetwijfeld meer nood zal hebben aan haar moeder dan aan haar vader;

Dat het ten slotte niet opgaat een kind toe te vertrouwen aan zijn vader die het zelf niet kan opvoeden en het dienvolgens aan derden moet toevertrouwen, wanneer dat kind een moeder heeft die er steeds op voortreffelijke manier heeft voor gezorgd en op wier gedrag thans niets te zeggen is;

Op die gronden.

de rechtbank, gelet op de artikelen 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord de heer Fiers, eerste Substituut-Procureur des Konings, in zijn advies;

Rechtdoende op tegenspraak :

Verklaart de eis voor zoveel hij ingesteld werd ten verzoeken van de tweede eiseres niet ontvankelijk;

Verklaart hem ontvankelijk en gegrond waar hij ingeleid werd ten verzoeken van de eerste eiser;

Zegt voor recht dat het meerdere belang van het kind D'Hossche Sonia, geboren te Zwijnaarde op 30 augustus 1949 uit de verweerder en de tweede eiseres, eist dat het bij deze laatste zou verblijven;

Vertrouwt dienvolgens het materieel bewakingsrecht over dat kind toe aan zijn moeder Van Lancker Clarisse;

Zegt dat de vader het kind de eerste en derde zondag van iedere maand om tien uur bij de moeder zal mogen afhalen en het aldaar zal moeten terugbrengen om negentien uur; verstaat dat gedurende de vakantieperioden het kind de eerste helft ervan bij zijn vader en de overige helft bij zijn moeder zal moeten doorbrengen;

Veroordeelt de verweerder in de gedingskosten;

Verklaart het onderhavig vonnis uitvoerbaar niet-tegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling behalve wat de kosten betreft.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

CORRECTIONELE RECHTBANK TE HASSELT

2de Kamer. — 6 oktober 1959.

Voorzitter : M. Pexters.

Rechters : M.M. Strauven en Van Coppenolle.

Openbaar Ministerie : D. Gielen.

Advocaten : Mrs. Geyskens en Setevens.

Aanstelling als burgerlijke partij voor de politierechtbank. — Advocaat drager der stukken. — Onontvankelijkheid der stelling. — Geen mogelijkheid van regularisatie in beroep. — Bekwaamheid der burgerlijke partij.

Een aanstelling als burgerlijke partij voor de politierechter is onontvankelijk wanneer een advocaat zich stelt in zijn hoedanigheid van « drager der stukken » in afwezigheid van zijn cliënt en zonder voorlegging van een volmacht.

In beroep dient de onontvankelijkheid gehandhaafd zelfs al is de partij ter sprake regelmatig vertegenwoordigd. Alhoewel de rechtsregelen betreffende de burgerlijke partij niet van openbare orde zijn dient in het betrokken geval de bekwaamheid van degene die zich aanstelt ambtshalve te worden onderzocht.

O.M. en Sorvavia t/ Van Camp.

Gezien het bestreden vonnis dd. 7 april 1959, gedragen door de Politierechtbank van het Kanton Peer;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar de vorm en tijdig werd aangetekend; dat het derhalve onontvankelijk is;

Overwegende dat de feiten ten laste van betichte bewezen zijn gebleven door het nieuw ter zitting gedane onderzoek; dat de straf wettelijk is en in evenredigheid met de zwaarte van het gepleegde misdrijf; dat het bestreden vonnis dient te worden bekrachtigd op strafrechterlijk gebied;

Overwegende dat op burgerrechterlijk gebied de eerste Rechter ten onrechte kennis heeft genomen van de eis der burgerlijke partij Sorvavia; dat inderdaad Mter Sevens als burgerlijke partij is opgetreden « drager der stukken » zonder volmacht of bescheid waaruit blijkt dat hij gerechtigd was in naam en voor rekening van de partij Sorvavia op te treden, die in persoon niet is verschenen;

dat dan ook niet wordt bewezen dat de vernoemde vertegenwoordiger van deze partij bekwaam was om voor haar in rechte op te treden en de eerste Rechter de aanstelling van burgerlijke partij als onontvankelijk had moeten afwijzen;

Overwegende dat daar waar in het algemeen de rechtsregelen betreffende de burgerlijke eis niet van openbare orde zijn, dit in het betrokken geding wel het geval is vermits de bekwaamheid der partijen wordt in het gedrang gebracht en deze ambtshalve dient te worden onderzocht (zie o.m. Manuel de la Partie Civile door R. Van Roye en J. Van Zele, 1945, nr 141);

Overwegende dat in graad van beroep de burgerlijke partij Sorvavia bij volmacht is vertegenwoordigd; dat echter in eerste aanleg onontvankelijk zijnde de burgerlijke eis niet in beroep kan worden geregulariseerd en aanvaard; (zie Luik, 1 februari Pasier. 1866, II, 149);

Gezien de hiernavolgende artikelen door de Heer Voorzitter ter zitting aangeduid :

Wetboek van strafvordering : art. 152 - 172 - 174 - 176 - 162 - 194 - 189 - 211;

Wet van 5 maart 1952, art. 1:

Art. 5 Wet van 17 april 1878;

Art. 25/2 K.B. 8 april 1954;

Art. 2 Wet van 1-8-1899, gewijzigd door de Wet van 27-5-1957;

Art. 24 der Wet van 15 juni 1935;

Om deze beweegredenen,

De Rechtbank, zetelend in graad van beroep in zaken van de politierechtbank, statuerende tegensprekelijk, ontvang het beroep,

Bekrachtigt het bestreden vonnis op strafrechterlijk gebied en hervormende op burgerlijkrechtelijk gebied verklaart de eis onontvankelijk; wijst de burgerlijke partij Sorvavia er van af en veroordeelt haar tot de kosten van haar aanstelling in beide instanties;

veroordeelt betichte Van Camp, beroeper, tot de kosten van het beroepsgeding jegens de openbare partij, berekend zijnde op de som van 407 fr.

**RECHTBANK VAN KOOPHANDEL
TE SINT-NIKLAAS**

1e Kamer. — 23 december 1958.

Voorzitter : M. Elewaut.

Rechters : M.M. Maes en Belpaire.

Referendaris : M. Cloquet.

Advocaten : Mrs. Van Raemdonck en Heynderickx.

1. **Bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel ten aanzien van geschillen tussen handelsvennootschappen en hun beheerders.**
2. **Vennootschap. — Interesten op door de vennoot uit de kas genomen sommen.**
3. **Bewijskracht van boekhouding. — Inschrijving van schulden : buitengerechterlijke bekentenis. — Onsplitsbaarheid hiervan ?**

1. *De geschillen tussen een handelsvennootschap en een harer beheerders betrekkelijk de vennootschap, onverschillig of de beheerder al dan niet koopman is, behoren tot de kennisneming van de Rechtbank van Koophandel.*

2. *De vennoot, die een som geld uit de kas van de vennootschap heeft genomen, is daarop interest verschuldigd vanaf de dag, waarop hij ze tot zijn persoonlijk voordeel daaruit heeft getrokken.*

3. *De inschrijvingen van een onregelmatige boekhouding kunnen tegen de persoon, die ze gehouden heeft of onder zijn toezicht en volgens zijn onderrichtingen heeft doen houden, als bewijs worden ingeroepen. De inschrijving van posten, die voor deze persoon een schuld oplevert, moet te zijnen opzichte als een buitengerechterlijke bekentenis worden aangezien. Een dergelijke bekentenis is niet noodzakelijk onsplitsbaar van de andere inschrijvingen in de boeken. De onsplitsbaarheid tussen de inschrijvingen veronderstelt, dat de andere inschrijvingen de verklaring of de toelichting uitmaken van de litigieuze boekhouding en gelijktijdig gedaan worden. Deze onsplitsbaarheid bestaat niet voor veel later gedane vermeldingen en die nieuwe verrichtingen, beweerde vrijstellingen of rectificaties betreffen.*

Mr. Van Raemdonck qq. (faillissement N.V. Etablissements A. Martens-Van Hoecke) t/ J. Martens.

Overwegende dat de vordering tot de betaling strekt van 129.500 fr. samengesteld uit de volgende bedragen :

1^o) 7.500 fr. als bedrag van belastingen door de n.v. Martens-Van Hoecke betaald ter ontlasting van de heer José Martens, die voormelde som persoonlijk verschuldigd was tegenover de fiscus;

2^o) 42.000 fr. als bedrag van sommen (2.000 + 2.000 + 38.000) welke verschijnen op de persoonlijke rekening van de heer José Martens bij de failliete vennootschap, als door hem ontvangen zonder dat hij hiervoor een tegenprestatie heeft geleverd;

3^o) 80.000 fr. als totaal van twee bedragen van 40.000 fr., respectievelijk uit de kas opgenomen door de heer José Martens op 12 en 14 november 1957, zonder ertoe gerechtigd te zijn;

Overwegende dat verweerder bij besluiten een weder-eis instelt;

A. Wat betreft de vordering :

Overwegende dat verweerder niet betwist dat de vordering een geschil betreft tussen de vennootschap en een van haar beheerders « betrekkelijk de handels-vennootschap »;

dat de rechtbank van koophandel derhalve bevoegd is, onverschillig ook of verweerder al dan niet handelaar is;

I) Punt I : 7.500 fr. belastingen.

Overwegende dat verweerder erkent dit bedrag aan de n.v. Martens-Van Hoecke te moeten terugbetalen;

Overwegende dat de vennoot die een som geld uit de kas van de vennootschap heeft genomen, de intresten op die som verschuldigd is vanaf de dag waarop hij ze tot zijn persoonlijk voordeel daaruit heeft getrokken (art. 1848 B.B.);

Overwegende dat de som van 7.050 fr. op 31 december 1955 ten voordele van verweerder werd betaald;

II) Wat betreft de principes toepasselijk op punten II en III.

Overwegende dat verweerder niet afstrijdt dat hij sedert januari 1956, als afgevaardigde-beheerder de kas hield, dat het houden van de boekhouding in zijn opdracht lag en dat hij die boekhouding heeft gehouden of doen houden volgens zijn onderrichtingen;

Overwegende dat verweerder voorhoudt dat de functies van afgevaardigde-beheerder hem zonder zijn toestemming door zijn moeder werden opgedrongen en dat hij hiervoor over de nodige kennissen en bekwaamheid niet beschikte;

Overwegende dat verweerder nochtans geen feit bewijst noch aanbiedt te bewijzen, noch zelfs bepaalt, waaruit zou blijken dat zijn toestemming met een wilsgebrek behept was wanneer hij aanvaardde als afgevaardigde-beheerder aangesteld te worden;

Overwegende dat hij trouwens op grond van een fout tegenover de derden aansprakelijk ware geweest, indien hij functies mocht aanvaard hebben wetende dat hij ze niet degelijk kon vervullen;

Overwegende dat de n.v. Martens-Van Hoecke zich de hulp had verzekerd, voor het houden van de boeken, van de « Fiduciaire Comptable, Fiscale et Juridique », gevestigd te Brussel;

dat voormelde firma haar accountant de heer G. Cockelbergh voor dit werk had aangewezen;

Overwegende dat voornoemde boekhouder zich ertoe beperkte in de boeken en op de fiches van de rekenplichtigheid, de gegevens over te schrijven volgens de documenten en volgens de verklaringen welke hij van de afgevaardigde-beheerder kon verkrijgen;

doch dat de aldus opgemaakte boekhouding niet de minste waarborg van regelmatigheid, noch zelfs van

ernst vertoont, onder andere door het feit dat de juistheid van de uitslagen van de geboekte inschrijvingen nooit door de accountant werden getoetst aan de hand van de werkelijk voorhanden liggende geldspeciën in de kas, noch aan de hand van de werkelijk bestaande waren in de magazijnen;

Overwegende dat het, in dit opzicht, opvallend is dat luidens een noot opgesteld op 29 januari 1958 door Mr H. Steels, advocaat alhier, en waarvan verweerder de juistheid niet betwist, de boeken niet de minste rechtvaardiging geven van een tekort in de afgewerkte producten welke op het ogenblik van het faillissement niet minder dan 1.715.000 fr. moest bereiken, wanneer men rekening houdt met de balansen en met de winsten-verliesrekeningen van de jaren 1949 tot 1957;

Overwegende dat de inschrijvingen van de onregelmatige boekhouding wel kunnen ingeroepen worden tegen de persoon die ze gehouden heeft of onder zijn toezicht en volgens zijn onderrichtingen heeft doen houden;

Overwegende dat wanneer verweerder posten inschreef of liet inschrijven welke voor hem een schuld betekenen, dit van zijnentwege een buitengerechtigde bekentenis uitmaakt;

Overwegende dat een dergelijke bekentenis niet noodzakelijk onsplitsbaar is van de andere inschrijvingen van de boeken;

dat de onsplitsbaarheid tussen de inschrijvingen veronderstelt dat de andere inschrijvingen de verklaring of toelichting uitmaken van de besproken boeking en dat zij tegelijk geschieden;

Overwegende dat gezegde onsplitsbaarheid integendeel niet bestaat voor vermeldingen die lang nadien worden aangebracht en die nieuwe verrichtingen, beweerdde vrijstellingen of rectificaties betreffen;

dat het inderdaad, van de schuldenaar die éénmaal zijn schuld door een zuivere en gave boeking heeft erkend, niet mag afhangen dat hij zich zelf zou ontlasten en zijn schuldbekentenis naar goeddunken zou wegcijferen bij middel van tegenboekingen waarvan hij de gegrondheid niet zou dienen te bewijzen;

Overwegende dat de onregelmatigheid van de boekhouding namelijk blijkt uit het feit — door verweerder zelf aangehaald — dat hij verzuimde de ontvangst in te schrijven in de rekening van de firma bij de Kredietbank, van verschillende bedragen voor een totaal van 149.400 fr., dit voor het jaar 1957 alleen;

Overwegende dat verweerder thans beweert dat die vergeten bedragen voortkwamen van de kas;

dat indien het zo was, dit zou bewijzen dat het kasboek volkomen onregelmatig werd gehouden, vermits het kasboek nooit voor dit bedrag van 149.000 fr. op de data van de verschillende verrichtingen werd gecrediteerd;

doch dat niets bewijst dat de niet geboekte bedragen, welke voor een gezamenlijk bedrag van 149.400 fr. op de rekening van de firma Martens-Van Hoecke bij de Kredietbank werden gestort, niet voortkomen van geïnde schuldverdringen waarvan geen vermeldingen in de boeken werden gebracht, of van een deel van de verrichtingen welke uitliepen op het te kort in stock-opgave van 1.715.000 fr.;

Punt II : afnemingen voor een totaal van 42.000 fr.

Overwegende dat de persoonlijke rekening van verweerder gedebiteerd werd met de volgende bedragen : op 28 mei 1956 - 2.000 fr.; op 16 juli 1956 - 2.000 fr.; op 6 november 1956 - 38.000 fr.;

Overwegende dat de curator opgemerkt heeft dat gezegde bedragen tegelijk ingeschreven werden in het kasboek als zijnde door de kas van de firma ontvan-

gen, en op de lopende rekening van verweerder als zijnde door hem persoonlijk ontvangen;

Overwegende dat verweerder thans voorhoudt dat de inschrijvingen op zijn persoonlijke rekening een missing was die zou gebeurd zijn omdat hij afwezig was op het ogenblik van de boeking door de heer Cockelbergh;

dat deze laatste zich dan ook zou gesteund hebben op het feit dat de litigieuze bedragen uit de Bank waren genomen volgens checks op naam van verweerder, om ze op de lopende rekening van verweerder in te schrijven;

dat de heer Cockelbergh slechts de dag nadien, of enkele dagen later, verweerder zou ondervraagd hebben om te weten of hij wel de sommen voor zich had gehouden ofwel of hij ze in de kas had gestort;

Overwegende dat die uitleg bezwaarlijk aan te nemen is;

1°) omdat diezelfde omstandigheden zich tot drie-maal toe zouden voorgedaan hebben : op 25 mei 1956, op 14 juli 1956 en op 7 november 1956;

2°) omdat de stroken van de chèque-boekjes der Kredietbank waarop de litigieuze afnemingen ingeschreven waren, aantonen dat alleen voor de afneming van 2.000 fr. op 25 mei 1956, de check op order van verweerder was geschreven, terwijl de twee andere (2.000 fr. op 14 juli 1956 en 38.000 fr. op 7 november 1956) aan toonder waren uitgeschreven, zodat er geen reden voorhanden was voor de accountant gezegde checks op de lopende rekening van verweerder in te schrijven tenzij met akkoord van verweerder;

3°) omdat het blijkt uit het kasboek zelf, indien men acht wil hebben op dit onregelmatig bewijsmateriaal, dat noch op 6 november 1956 noch gedurende de rest van de maand november, de kas behoefte had aan 38.000 fr., en dat gedurende die maand het eind-saldo van de maand nooit kleiner is geweest dan 87.453,63 fr. — 38.000 fr. = 49.153,63 fr. (8 november 1956);

4°) omdat indien de inschrijving op de lopende rekening van verweerder het gevolg van een missing was, die zogezegd ontdekt werd enkele dagen na te zijn begaan geworden, de verbetering van die missing onmiddellijk had dienen te gebeuren en niet op 31 december 1956, zoals het blijkt uit de fiche « lopende rekening J. Martens nr 467 »;

Overwegende dat waar één van beide inschrijvingen met de werkelijkheid niet strookt, de curator gerechtigd is zich te beroepen op de inschrijving die tegen verweerder geldt als een schuldbekentenis van zijnentwege;

dat hij eveneens gerechtigd is de andere inschrijvingen te verwerpen, zolang verweerder het duidelijk bewijs niet levert dat de tweede alleen juist kan zijn;

Punt III : afneming van 2×40.000 fr. = 80.000 fr.

Overwegende dat het vaststaat dat verweerder volgens de door hem gedane boekingen op zijn lopende rekening, bekend heeft uit de kas te hebben genomen : op 12 november 1957 : 40.000 fr.; op 14 november 1957 : 40.000 fr.;

dat de vennootschap, waarvan hij de afgevaardigde-beheerder was, een maand later failliet werd verklaard;

Overwegende dat verweerder en zijn accountant thans beweren dat die boekingen betekenen dat zij plots ontdekt hadden, begin november 1957, dat er op rekening van de firma bij de Kredietbank voor 149.400 fr. gestort was geworden in de loop van 1957, bij middel van gelden die — naar hun bewering — uit de kas kwamen en voor dewelke nooit inschrijvingen als uitgaven, in het kasboek waren vermeld geworden;

dat zij aldus besloten op 12 en op 14 november 1957, dat verweerder de kas zou crediteren, van een deel tenminste, van de « vergeten » bedragen;

Overwegende dat verweerder de werkelijkheid van die voorstelling van de feiten niet bewijst;

dat, wel integendeel, de inschrijvingen in het kasboek die voorstelling te niet doet;

dat de twee opnemingen van 40.000 fr. inderdaad niet ingeschreven werden onder de rubriek « rectificatie : vergeten stortingen aan de Kredietbank » of onder welke andere gelijkwaardige vermelding, doch onder de rubriek : « terugbetaling voorschotten Martens José »;

B. Wat betreft de wedereis.

Overwegende dat verweerder tegen de curator de teruggave vordert van een machine type MR 80/84, welke verweerder van de n.v. Dubied gekocht heeft volgens factuur nr 26618, voor een waarde van 29.140 fr.;

Overwegende dat eiser q.q. ten onrechte staande houdt dat voormelde wedereis niet ontvankelijk zou zijn omdat het geen verweer zou uitmaken tegen de hoofdeis en omdat het ook niet met gezegde hoofdeis verknocht zou zijn;

Overwegende dat de wedereis wel aan bovenstaande twee criteria beantwoordt, vermits eiser q.q. zelf verklaart dat hij de litigieuze machine weerhoudt ten titel van retentierecht in verband met de schulden waarvan hij de betaling vordert tegen verweerder;

Overwegende dat de curator ten onrechte gewag maakt van een « retentierecht », waar in onderhavig geval de voorwaarde van het « debitum cum re junctum » niet voorhanden is;

doch dat hij wel gerechtigd is de meer algemene exceptie « non adimpleti contractus » in te roepen en de teruggave van de machine waarvan spraak, niet te doen zolang verweerder zelf zijn schulden tegenover de massa niet zal gekweten hebben;

Overwegende dat verweerder in de tweede plaats een wedereis instelt van 49.338 fr., onder voorbehoud in de toekomst nog andere bedragen te eisen;

Overwegende dat de gevorderde som van 49.338 fr. bedragen vertegenwoordigt welke verweerder ter ontlasting van de n.v. Martens-Van Hoeck betaald heeft, bij wijze van kwijting van wissels op voornoemde vennootschap getrokken door de n.v. Verviétoise en welke verweerder als borg had getekend;

Overwegende dat, zoals verweerder het in zijn besluiten verklaart, hij in de plaats getreden is van de n.v. Verviétoise voor de sommen welke hij aan deze laatste firma als aval zou hebben betaald;

Overwegende dat niets de curator belet zonder verdere formaliteiten rekening te houden met de afstanden van schuldvorderingen en met de indeplaatsstellingen welke na het sluiten van het proces-verbaal van onderzoek naar de echtheid van de schuldvorderingen geschieden en regelmatig nadien ter zijne kennis worden betekend;

dat die aangelegenheid nochtans de tussenkomst veronderstelt van de n.v. Verviétoise bij wijze van verklaring nopens de rechten welke zij gebeurlijk als ingeschreven schuldeisers al dan niet afstaat aan de heer José Martens;

dat bovenstaande beschouwingen laten blijken dat de aanvraag van verweerder « om in het passief aangenomen te worden » voor een bepaald bedrag, in de plaats van de n.v. Verviétoise, alleszins geen verweer uitmaakt tegen de vordering van de curator strekkende tot de werkelijke betaling van de schulden van verweerder;

Overwegende dat zelfs wanneer ten gevolge van de nodige betekeningen van afstanden van recht of van indeplaatsstellingen, verweerder in de plaats van de n.v. Verviétoise op de lijst van de schuldeisers zou opgenomen worden, hij daarom niet de betaling van zijn eigen schuld jegens de massa zou mogen uitstellen tot na de gebeurlijke uitdeling van een dividend, waar geen compensatie mogelijk is tussen zijn eisbare en zekere schulden en het onzekere dividend, onbepaald zowel wat zijn bestaan, zijn bedrag en de dag van zijn uitkering betreft;

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE LEUVEN

26 februari 1960.

Voorzitter : M. Goffin.

Referendaris : M. C. Vandenberg, plaatserv. ref.

Advokaten : Mrs. J. Jordens, E. Vlassak en
P. De Raeymaeker.

1. Verzekering. — Ondertekening van bijvoegsel door zoon namens vader. — Zoon eigenaar van autovoertuig. — Geldigheid.

2. Aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Wet van 1 juli 1956. — Premieverhoging van 10 %. — Ondertekening van bijvoegsel. — Geen bewijs van dwaling. — Geen verbreking van de verzekeringsovereenkomst.

1. *De ondertekening van een bijvoegsel bij een verzekeringspolis betreffende de vervanging van een autovoertuig, door de zoon, «namens zijn vader», terwijl de zoon zelf eigenaar van het voertuig blijkt te zijn, is geldig.*

2. *Wanneer een ondertekend bijvoegsel de aanpassing van de polis aan de voorschriften van de wet op de verplichte verzekering van 1 juli 1956 inhoudt kan de verbreking van deze overeenkomst niet gevorderd worden zo geen bewijs van dwaling wordt voorgebracht.*

N.V. De Ster t/ Justens.

Gezien het tussenvonnissen van 26 juni 1959 van de Rechtbank van deze zetel waarbij de heropening der debatten werd bevolen;

Gehoord de uitleg door partijen verstrekt en gezien de stukken bij de bundels gevoegd;

Aangezien vaststaat dat op 27 april 1957 een bijvoegsel bij de oorspronkelijke verzekeringspolis werd ondertekend bij hetwelk een voertuig Opel in vervanging kwam van het tot dan verzekerde voertuig Chevrolet;

Dat deze vervanging aangevraagd was bij schrijven van 15 april 1957, ondertekend door verweerder zelf;

Aangezien dit voertuig Opel wel de eigendom is van verweerder persoonlijk; dat hij zulks wist wanneer hij de brief van 15 april 1957, z.g. «namens zijn vader» ondertekende; dat hieruit dus dient afgeleid dat het dus wel het inzicht was van verweerder dit voertuig Opel bij aanlegster te verzekeren en dit in uitvoering van de oorspronkelijke polis van 20 december 1951, die hij overigens ook zelf ondertekende, maar z.g. namens zijn vader;

Aangezien het derhalve niet kan betwijfeld worden dat verweerder wel de premie gevorderd in de inleidende dagvaarding en deze intussentijd vervallen en voor

dewelke voorbehoud gemaakt werd in de inleidende dagvaarding, verschuldigd is;

Aangezien verweerder ook ten onrechte als reden van verbreking van de polis aanhaalt dat aanlegster hem in dwaling zou gebracht hebben ter gelegenheid van de aanpassing van de bestaande polis aan de voorschriften van de wet op de verplichte verzekering en ten onrechte zou hebben doen geloven dat zij gerechtigd was een premieverhoging van 10 % aan te rekenen;

Aangezien het aan verweerder behoorde op het ogenblik van het ondertekenen van het bijvoegsel van aanpassing, zich in te lichten betreffende zijn rechten en plichten in dit verband; dat hij wellicht kunnen weigeren had dit bijvoegsel te ondertekenen maar dat, waar dit toch ondertekend werd, hierop niet kan worden teruggekomen, geen bewijs voorgelegd wordende van enige dwaling in zijn hoofde die de vernietiging van het bijvoegsel met zich zou kunnen brengen;

Aangezien verweerder derhalve aan aanlegster verschuldigd is tweemaal 5.463 F = 10.926 F;

Om deze redenen :

De Rechtbank... veroordeelt verweerder tot betaling aan aanlegster van de som van 10.926 F met de gerechtelijke intresten op 5.463 F sedert de datum van de inleidende dagvaarding en op 5.463 F sedert 1 januari 1959, vervaldatum van de tweede premie. Veroordeelt verweerder tot de kosten. Vonnissen uitvoerbaar.

NOOT : vgl. Vred. Zandhoven 9-1-60 in R.W. 1959-60, 1373 en de bij dit vonnis vermelde rechtspraak; hieronder het vonnis van het Vrederecht van Heist op den Berg van 23 februari 1960.

VREDEGERECHT TE HEIST-OP-DEN-BERG

23 februari 1960.

Vrederechter : M. H. Torfs.

Advokaten : Mrs. E. Van Dessel en L. Van den Ede.

Aansprakelijkheidsverzekering in zake motorrijtuigen. — Wet van 1 juli 1956. — Verhoging van premie door de verzekeraar. — Aanpassing van polis door ondertekend bijvoegsel. — Betaling van de verhoogde premie. — Geen misleiding.

Een verzekerde die bij bijvoegsel van 15 februari 1957 een bestaande verzekeringsovereenkomst laat aanpassen, volgens de voorschriften van de wet van 1 juli 1956 op de verplichte verzekering tegen burgerlijke aansprakelijkheid bij het gebruik van een motorrijtuig, die de verhoogde premie in 1947 betaalde en bovendien op 12 oktober 1957 de polis andermaal laat aanpassen ingevolge vervanging van het verzekerd voertuig door een ander, kan bezwaarlijk inroepen dat hij misleid werd met als gevolg dat dwaling in zijn hoofde oorzaak zou zijn van het feit dat hij het bijvoegsel ondertekende.

Verweerder blijft in gebreke te bewijzen dat hij misleid werd.

Ass. van de Belg. Boerenbond t/ J. Verlooy.

Aangezien de vordering er toe strekt gedaagde zich te horen veroordelen om aan aanlegster te betalen

hoofdens op 21 juli 1958 vervallen verzekeringspremie, vermeerderd met de inningskosten, de som van 4.308 F, te verhogen met de premies die nog zouden vervallen in de loop van het geding, met de gerechtelijke intresten en de kosten;

Gezien de door partijen, in openbare zitting, dd. 9 februari 1960, neergelegde bundels en nota's voor aanlegster door haar raadsman Mter Verbist, advocaat te Heist-op-den-Berg, loco Mter Van Dessel, advocaat te Leuven, en voor verweerder door zijn raadsman Mr. Van de Werf, loco Mr. Van den Eede, beiden advocaten te Mechelen;

Aangezien verweerder met verzoekster een verzekeringsovereenkomst afsloot tegen burgerlijke aansprakelijkheid voor het gebruik van een auto met aanvang op 20 juli 1950 en voor een periode van tien jaar;

Aangezien verweerder een bijvoegsel, gedateerd 15-2-1957, bij voormelde polis ondertekende waarbij het bestaande contract werd aangepast aan de voorschriften van de wet van 1-7-1956 betreffende de verplichte verzekering tegen burgerlijke aansprakelijkheid bij het gebruik van motorvoertuigen en waarbij tevens de premie werd aangepast;

Aangezien verzoekster thans betaling vraagt, op grond van de aangepaste verzekering, van de som van 4.308 F wegens premie, vermeerderd met inningskosten vervallen op 21 juli 1958 en van de som van 4.288 F, wegens premie vervallen in de loop van het geding, weze 21 juli 1959, hetzij in totaal 8.596 F, te vermeerderen met de gerechtelijke intresten en de kosten;

Aangezien verweerder weigert het gevorderde bedrag te betalen aanvoerend dat hij door verzoekster misleid werd met betrekking tot aanpassing van de oorspronkelijke verzekering aan de voorschriften van de wet op de verplichte verzekering;

Aangezien gedaagde voorhoudt dat hij het bijvoegsel slechts ondertekend heeft als gevolg van de dwaling waarin hij verkeerde uit oorzaak van de wijze waarop de aanpassing van het verzekeringscontract door verzoekster werd voorgesteld;

Aangezien het echter ter zake vaststaat dat gedaagde niet alleen het bijvoegsel heeft ondertekend doch dat hij tevens op de vervaldag van 1957 de nieuwe verhoogde premie heeft betaald en bovendien, door nieuw bijvoegsel, gedateerd 12-10-1957, de verzekering andermaal heeft laten aanpassen; ingevolge het feit dat hij zijn vroeger voertuig door een nieuw had vervangen;

Aangezien verweerder slechts veel later en wel op 13 mei 1958, de verzekeringsovereenkomst opzegde, op grond van «verschalkte goede trouw»;

Aangezien deze opzegging door aanlegster geweigerd werd en aanlegster de duur der overeenkomst tot 20 juli 1960 inriep;

Aangezien verweerster thans, bij wedereis, verbreking van de verzekeringsovereenkomst vraagt met ingang van 21 juli 1958;

Aangezien verweerder in gebreke blijft te bewijzen dat hij werkelijk zou misleid zijn door aanlegster en dat deze misleiding met als gevolg dwaling in zijn hoofde oorzaak zou zijn van het feit dat hij het bijvoegsel heeft ondertekend;

Aangezien ter zake, trouwens niet kan aanvaard worden dat gedaagde zijne zogezegde dwaling slechts zou hebben ingezien op 13 mei 1958, nadat hij eerst het bijvoegsel had ondertekend; daarna een premie had betaald op basis van de aangepaste overeenkomst en ten slotte het contract andermaal had laten aanpassen aan zijn nieuw autovoertuig;

Aangezien het derhalve alleszins niet ten genoegen van recht bewezen is dat gedaagde het bijvoegsel slechts zou ondertekend hebben ingevolge dwaling in zijn hoofde;

Aangezien dienvolgens de vordering van aanlegster gegrond is; dat anderzijds de tegeneis van verweerder niet kan ingewilligd worden daar deze gesteund is op basis van dwaling, element dat ter zake geenszins bewezen is;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, alle verdere of strijdige besluiten verwerpende, verlenen akte aan verweerster van de door hem geformuleerde wedereis en recht doende op tegenspraak en in eerste aanleg, beslissende op de hoofdeis, verklaren deze ontvankelijk en gegrond; dienvolgens veroordelen gedaagde om aan aanlegster te betalen, om de redenen hoger gemeld, de som van 8.596 F, vermeerderd met de rechterlijke intresten, veroordelen bovendien verweerder in de kosten van de hoofdeis, gezegde kosten begroot in het geheel op heden op 346 F; beslissende op de wedereis, verklaren deze ontvankelijk doch ongegrond; dienvolgens wijzen verweerder aanlegger op wedereis, af en veroordelen hem in de kosten van de wedereis, gezegde kosten begroot in het geheel op heden op gene;

Verklaren onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borg.

NOOT : zie : Vred. Zandhoven 9-1-60 in R.W. 1959-60, 1373 met de eronder vermelde rechtspraak. In zelfde nr Rb. v. K. Leuven van 26 febr. 1960.

WETGEVING

15 april 1960. — Wet tot wijziging van artikel 587 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering (Staatsblad, 22 april 1960).

Boudewijn, enz.

De Kamers hebben aangenomen en wij bekrachtigen hetgeen volgt :

Enig artikel. Artikel 587 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering wordt door de volgende bepaling vervangen :

«Indien de deuren gesloten zijn of de opening daarvan geweigerd wordt, kan de deurwaarder aan de deur een bewaarder stellen, ten einde het verduisteren der goederen te beletten; hij zal zich dadelijk, zonder dagvaarding, bij de vrederechter vervoege, of, bij diens ontstentenis, bij de politiecommissaris of adjunct-politiecommissaris, en, in de gemeenten waar er geen is, bij de burgemeester, of, bij diens ontstentenis, bij een schepene, in wiens tegenwoordigheid de opening van de deuren en zelfs van de gesloten meubelen zal gedaan worden, naarmate het beslag vordert. De ambtenaar die zich ter plaatse begeeft, maakt geen proces-verbaal op, maar hij ondertekent dat van de deurwaarder, die van een en ander slechts één enkel proces-verbaal mag opmaken.»

Kondigen deze wet af, enz.

**WETSONTWERP OP DE TOELAATBAARHEID
VAN DE ECHTSCHIEDING WANNEER
TEN MINSTE EEN VAN DE ECHTGENOTEN
EEN VREEMDELING IS**

**Verslag namens de commissie voor de Justitie,
uitgebracht door de heer Pierson.**

Dames en Heren,

Het ons door de Senaat overgezonden ontwerp van wet vindt zijn oorsprong in een voorstel van de geachte heer Rolin, waarin de tekst is overgenomen van een vroeger voorstel van dezelfde auteur (zitting 1956-1957, stuk n° 390) zoals het door de Senaatscommissie voor de Justitie was geamendeerd en aangenomen.

De huidige tekst is in de Senaatscommissie met algemene stemmen bij één onthouding aangenomen. In de openbare vergadering werd hij goedgekeurd met 58 tegen 31 stemmen en 7 onthoudingen.

Doel van het ontwerp is vast te stellen welke wet de Belgische rechter zal toepassen wanneer bij hem een procedure tot echtscheiding aanhangig wordt gemaakt tussen vreemdelingen of tussen echtgenoten van wie één Belg is.

In feite hebben de initiatiefnemers van het voorstel en zij die het hebben gesteund in de eerste plaats de morele en sociale nadelen willen verhelpen, welke talrijke landgenoten ondervinden, die door hun Italiaanse echtgenoot verlaten zijn en onmogelijk de ontbinding van hun huwelijk kunnen verkrijgen omdat de nationale wet van hun echtgenoot zich tegen echtscheiding verzet.

De rechtspraak van ons Opperste Gerechtshof (Cass. 1^o Kamer, 16 mei 1952, J. T. 346, 347) heeft immers geopteerd voor het stelsel van de zogenaamde cumulatie van de nationale wetten. Krachtens dit stelsel is het huwelijk, gesloten tussen een Belgische vrouw, die na haar huwelijk Belg blijft, en een Italiaans onderdaan, onderworpen aan de nationale wet van *ieder der echtgenoten*, wat betreft zijn gevolgen voor de personen. Derhalve kan het niet door echtscheiding worden ontbonden, daar de wet van een van de echtgenoten, *in casu* de wet van de echtgenoot-verweerder, zich verzet tegen die grond van ontbinding.

Op 16 februari 1955 heeft ons Opperste Gerechtshof, ditmaal met verenigde kamers van dezelfde zaak kennis genomen. De beslissing luidde dat de buitenlandse wet welke de echtscheiding verbiedt als dusdanig niet strijdig is met de beginselen van de Belgische internationale openbare orde.

Het Hof hield zich aan het stelsel van de cumulatie van de nationale wetten, daar het van oordeel was dat uit de verschillende nationaliteit van de echtgenoten (en uit het beginsel dat hun staat en bevoegdheid door verschillende wetten dienen te worden beheerst) niet mocht worden afgeleid dat de gronden tot ontbinding van hun huwelijk derhalve voor ieder van hen persoonlijk moeten worden vastgesteld. Het Opperste Gerechtshof sprak de mening uit dat de huwelijksbanden niet ten aanzien van een van de echtgenoten kan worden verbroken en tegelijk ten aanzien van de andere kan blijven voortbestaan. Ten slotte verklaarde het Hof dat indien de Belgische echtgenoot op grond van artikel 3 van het Burgerlijk Wetboek het recht heeft de echtscheiding te eisen, zijn Italiaanse echtgenoot op grond van dezelfde bepaling het recht heeft zich op de onverbreekbaarheid van het huwelijk overeenkomstig zijn nationale wet te beroepen.

Doch terecht haalde de heer De Baeck, verslaggever over het voorstel in de Senaat, het advies aan van de heer Hayoit de Termicourt, procureur-generaal bij

het Hof van Cassatie, waarin deze een initiatief van de wetgever ter zake wenselijk scheen te achten.

Ziehier in welke bewoordingen de Procureur-Generaal zijn conclusies formuleerde vooraleer de verenigde kamers hun arrest hebben gewezen.

« ... Die delicate hervorming en transactie behoren tot de bevoegdheid van de wetgever. Deed trouwens uw arrest van 16 mei 1952 geen discreet beroep op hem toen het besloot dat de oplossing welke het aanhield « in de huidige stand van de wetgeving » de enig mogelijke was.

De rechtspraak van het Opperste Hof heeft geen rechtsvrede gebracht. Voor onze gerechtshoven en rechtbanken blijven de praktische consequenties en de betreurenswaardige sociale gevolgen ervan een voorwerp van bezorgdheid.

In brede lagen van de opinie wordt gewenst dat de Wetgevende Kamers zouden ingrijpen.

Aangezien een hervorming van de wet dus wenselijk blijkt, kan men zich afvragen welk ander stelsel moet worden aangenomen.

De Senaat had de keuze tussen het stelsel waarbij de voorkeur wordt verleend aan de wet van de eiser, dat ook geldt in de eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht gevoegd bij het op 11 mei 1951 tussen de drie Beneluxlanden ondertekende Verdrag, en het stelsel vervat in het voorstel Rolin, dat in beginsel de *lex fori* aanneemt en in feite overeenkomt met het stelsel waarbij de voorkeur wordt gegeven aan de wet van de woonplaats van de echtgenoten.

In de vergadering van de Senaatscommissie van 25 november 1958 had de Minister van Justitie erop gewezen, en zijn vertegenwoordiger heeft dit in uw Commissie eveneens gedaan, — dat het voorstel Rolin een andere oplossing biedt dan deze voorgestaan door de eenvormige wet die bij het Beneluxverdrag van 11 mei 1951 is gevoegd.

Deze bemerking heeft de Senaat er niet van teruggehouden de voorkeur te geven aan de tekst die ons is overgezonden.

Enerzijds was hij van oordeel dat het niet zeker is dat het ontwerp van eenvormige wet wordt goedgekeurd, daar de Nederlandse Regering zelf de ondertekening van een aanvullend protocol heeft gevraagd en verkregen, waarbij om de intrekking van artikel 3 wordt verzocht — protocol dat nog niet aan het Belgisch Parlement is voorgelegd; voorts bestaan ook in België bezwaren tegen zekere bepalingen, o.m. tegen artikel 9.

Verder oordeelde de Senaat met name dat tegen de bepaling van het ontwerp van eenvormige wet betreffende de echtscheiding ernstige bezwaren bestaan.

De verslaggever in de Senaat, de heer De Baeck, heeft dienaangaande de volgende bezwaren aangehaald:

1) Wanneer de nationale wet van de echtgenoot die echtscheiding eist, bepaalt in welke gevallen deze kan worden uitgesproken, zal een Belg echtscheiding van zijn Italiaanse echtgenoot kunnen verkrijgen, aan wie ze echter geweigerd zal worden op grond van de Italiaanse wetgeving. Zo zal men voor de ernstige bezwaren komen te staan, waarop de Procureur-Generaal heeft gewezen in zijn conclusies vóór het arrest van 16 mei 1952, welke overigens zijn overgenomen in het verslag van de heer De Baeck (blz. 4 en 5).

2) Niet alleen zal de buitenlandse echtgenoot, wiens nationale wet de echtscheiding verbiedt, ontwapend zijn tegenover zijn schuldige echtgenoot, maar ingeval de echtscheiding ten nadele van beide echtgenoten is uitgesproken zal de Belgische echtgenoot de echtscheiding verkrijgen die aan de andere echtgenoot geweigerd wordt en zal hij ten laste van deze de uitkering tot onderhoud krijgen, bepaald in artikel 301 van het

Burgerlijk Wetboek; hij zal de voordelen behouden die hij bij het huwelijk heeft verkregen, (artikelen 299 en 300 van het Burgerlijk Wetboek) en in principe worden de kinderen aan hem toevertrouwd.

Het voorstel Rolin daarentegen stelt de twee echtgenoten, ongeacht hun nationaliteit of geslacht, geheel op dezelfde voet.

Hieraan kan worden toegevoegd dat het bepaalde in het Benelux-ontwerp, dat het bij de motie van de nationale persoonlijke rechtspositie houdt, afwijkt van de huidige tendens in het internationaal privaatrecht.

Na de beraadslaging heeft uw Commissie zich uitgesproken voor de oplossing van de Senaat.

Een lid heeft nochtans bezwaar gemaakt tegen de overgangsbepaling waarbij de echtgenoot, die de scheiding van tafel en bed heeft verkregen, de gelegenheid wordt geboden de omzetting daarvan in echtscheiding te eisen. De bepaling in kwestie houdt in dat de Rechtbank deze omzetting zal inwilligen indien is gebleken dat de nationaliteit van één der echtgenoten de echtscheiding verhinderde op het ogenblik dat de eis tot scheiding van tafel en bed is ingesteld.

De opwerping kan als volgt worden samengevat: de door de overgangsbepaling vastgestelde omzetting schijnt automatisch te zullen worden toegepast zodra vaststaat dat op het ogenblik van de instelling de eis tot scheiding van tafel en bed, de nationaliteit van één der echtgenoten een beletsel vormde voor de instelling van een eis tot echtscheiding. Nu kan het gebeuren dat de andere echtgenoot, dit is de verweerder bij de voornoemde eis tot scheiding van tafel en bed, heeft nagelaten te voorzien in zijn verdediging of gebruik te maken van een rechtsmiddel (verzet of hoger beroep) op grond van de overweging dat de eis slechts betrekking had op een scheiding van tafel en bed en geen verbreking van huwelijksbanden met zich bracht. Indien hij had kunnen voorzien dat de uitspraak van de scheiding van tafel en bed zonder zijn toestemming in echtscheiding kon worden omgezet, dan had de bedoelde echtgenoot wellicht tijdens het geding tot scheiding van tafel en bed in zijn verdediging voorzien of gebruik gemaakt van de openstaande rechtsmiddelen.

Uw Commissie was niet ongevoelig voor dit bezwaar. Ze vatte dan ook het voornemen op de overgangsbepaling te wijzigen in dier voege, dat de echtgenoot, die aanvankelijk als verweerder optrad in het geding tot scheiding van tafel en bed, op het ogenblik dat hij de eis tot omzetting indient, de rechtsmiddelen zou kunnen aanwenden waarvan hij geen gebruik heeft gemaakt bij het geding tot scheiding van tafel en bed.

Dergelijke wijziging zou onvermijdelijk met zich brengen dat de Rechtbank, waarvóór het geding ingevolge verzet wordt gebracht, of het Hof, het recht zouden hebben de aanvankelijke eis tot scheiding van tafel en bed niet-ontvankelijk of ongegrond te verklaren.

Deze consequentie was voor hetzelfde lid een aanleiding om nog een ander bezwaar te maken. Ingeval, zoals hierboven is gezegd, de scheiding van tafel en bed niet-ontvankelijk wordt verklaard, kan het voorkomen dat de scheiding van goederen volgend op de eerste uitspraak, welke partijen definitief achtten, soms jarenlang geduurd heeft. Hoe kan men er dan toe komen ze als nooit uitgesproken te beschouwen? Bestaat hier niet het gevaar dat derden worden benadeeld?

Tot slot van deze diverse gedachtenwisseling heeft uw Commissie na de eerste drie artikelen van het ontwerp te hebben aangenomen, het verkieslijk geacht artikel 4, waarin de overgangsbepaling vervat was, zonder meer te schrappen.

Het aldus gewijzigd ontwerp werd in zijn geheel aangenomen met 14 stemmen en 4 onthoudingen.

Het onderhavig verslag is met algemene stemmen goedgekeurd.

De Verslaggever,
M.-A. Pierson.

De Voorzitter,
M. Moyersoën.

AMENDEMENT AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE.

Art. 4.

Overgangsbepaling.

Dit artikel wordt weggelaten.

BALIELEVEN

Verbond der Belgische Advocaten

De volgende vergadering van het Verbond zal plaats hebben te Dinant op zaterdag, 21 mei aanstaande.

De jaarlijkse algemene vergadering wordt gehouden te Antwerpen op 25 juni.

Vlaamse Conferentie der balie van Antwerpen Uitstap naar Rotterdam

Op zaterdag 9 april was de Vlaamse Conferentie uitgenodigd door de Jonge Balie van Rotterdam voor de traditionele jaarlijkse voetbalmatch.

Onze autobus vertrok onder blauwe hemel en stralende zon, doch aan de Moerdijk zaten we reeds in de mist.

In Rotterdam werden we verwelkomd door meester van Peski, Voorzitter der Jonge Balie. Tijdens een rondvaart leerde of bevestigde men ons dat de Rotterdamse haven de belangrijkste is van Europa.

Het valt trouwens op dat deze haven veel meer natuurlijke aanleg en geschiktheid vertoont dan onze eigen haven.

Benelux verplichtte ons zonder leedvermaak te vernemen dat toch ook Rotterdam een periode van inzinking kende en dat voor de stukgoederen Antwerpen nog vooraan blijft. Onze troost was volledig toen we wisten dat stukgoederen de rijkdom van een haven vormen.

Koffie en borrels werden opgediend om de eensgezindheid tussen Noord en Zuid te bewaren.

Een koud en licht middagmaal werd ons aangeboden in de fabrieken Van Nelle, waarna we naar het voetbalveld trokken.

Onze Stafhouder gaf een machtige aftrap en alras bleek dat onze Nederlandse confraters best een paar Zuid-Amerikaanse voetbalsterren zouden aankopen, willen ze het ooit tot een overwinning brengen.

Er werd gerust met 1-5 en geëindigd met 1-11.

Toen stond de brouwerij Heineken op het programma. De klassieke rondgang werd ons bespaard en het eigenlijke doel van het bezoek werd onmiddellijk in de glazen gegoten. Een filmpje toonde ons hoe dat bier gebrouwd wordt.

Aan de winnende ploeg werd ook de beloofde kruik Bols overhandigd en de mengeling jenever-bier kunnen we aanbevelen aan degene die zijn moeilijkheden een ogenblik wil vergeten.

Tijdens een goed avondmaal in het Brouwershuys

overtuigde meester Franck ons nogmaals van zijn kwaliteiten als speaker.

De autobus bracht ons dan terug naar Antwerpen. De Vlaamse Conferentie beleefde een werkelijk aangename en gevarieerde dag. Zij dankt hiervoor de Jonge Balie van Rotterdam.

TAALKUNDIGE KRONIEK

Ten allen tijde — Ten gepasten tijde

Burgemeester Wagner onderstreept dan dat België ten allen tijde aan de spits heeft gestaan (Gent, 12-4-'59).

Tevens heeft de Zuidstraat voor verrassingen gezorgd, die ten gepaste tijde zullen medegedeeld worden (Poperinge, 19-6-'59).

Het bestuur der pensioenen... zal te gepaste tijd, belanghebbenden verzoeken... (Brussel, 17-8-'59).

★ In die staande uitdrukkingen heeft het voorzetsel «te» geen *n.* Wij dienen altijd te schrijven: *te allen tijde* en *te gepasten tijde*. Merk op dat wij daarentegen altijd spellen: *ten tijde van*. De Noord-nederlanders zeggen hier *mettertijd* of *te zijner tijd*.

Burgemeester Wagner wees er op (of: beklemtoonde, deed opmerken, drukte erop) dat België te allen tijde...

Tevens hebben de handelaars van de Zuidstraat voor verrassingen gezorgd, die te gepasten tijde zullen worden bekend gemaakt.

De directie der pensioenen... zal te gepasten tijde de belanghebbenden verzoeken...

A. B.

(Onze Taalblaadjes, 1959).

Bijzonderste

...de twee bijzonderste deelnemers, de Verenigde Staten en Rusland (hebben) met grote lof over de Belgische deelname gesproken (Brussel, 16-4-'59).

De optocht... doortrok nu de bijzonderste straten van de stad (Poperinge, 13-3-'59).

De bijzonderste van deze bergen zijn...

★ In de opgegeven voorbeelden misstaat «bijzonderste» helemaal. Hier bedoelen we er trouwens mee: *belangwekkend, gewichtigst, voornaamste*.

★ In plaats van de superlatief bijzonderste, die in Zuid-Nederland thans zeer gewoon is, bezigt men echter in het alg. Ndl. tegenwoordig *voornaamste*: de voornaamste kunstenaars. (H. Meert, *Onkruid onder de Tarwe*, 1941, blz. 107).

...de twee voornaamste deelnemers... (hebben) met lof over de Belgische *deelneming* gesproken.

De optocht trok nu door de voornaamste straten van de stad.

De voornaamste van deze bergen zijn (C. Peeters, *Nederlands(ch)e Taalgids*, 1934, blz. 75).

A. B.

(Onze Taalblaadjes, 1959).

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

MEDEDELINGEN

Interuniversitair Centrum voor Sociaal Recht

Het Interuniversitair Centrum voor Sociaal Recht organiseert op zaterdag 14 mei te 9.30 u., haar achtste studiedag in de zaal der professoren van de Rechts-faculteit van de Universiteit te Luik, place du XX août, 7 (eerste verdieping).

Onderwerp: Het begrip ondergeschiktheid in het algemeen en toegepast op de handelsreizigers.

Verslaggevers: de heer L. Morgenthal, assistent aan de Universiteit te Luik, en de heer V. Bricout, adjunct-kabinetschef van de Minister van Justitie, substituu-procureur des Konings.

Belangstellenden kunnen hun toetreding zenden aan het secretariaat van het Centrum, Jozef Lambrechts-lei, 6, Hove.

Belgische Vereniging van Katholieke Juristen

Wij ontvangen de hiernavolgende omzendbrief van de Belgische Vereniging van katholieke juristen:

* * *

Geachte Heer,

Onze jaarlijkse algemene vergadering zal plaats hebben te Brussel op zaterdag 7 mei 1960, in de Cercle Gaulois (Wetstraat - achter het Parktheater - parking voorzien). U gelieve bij die gelegenheid te willen deelnemen aan:

11 u.: H.Mis in de Sint-Jacobskerk (Koningsplein).

12.15 u.: Dejeuner in de Cercle Gaulois. De prijs, betaalbaar ter plaatse, bedraagt 150 fr. Met het oog op de organisatie gelieve U ten laatste op 30 april uw deelneming aan het dejeuner te willen medelen (Darwinstraat 22, Brussel).

14.15 u.: Administratieve vergadering.

Agenda: Verslag van de algemene sekretaris, Verslag van de schatbewaarder, Goedkeuring van de rekeningen van het dienstjaar 1959. Opstelling van het budget voor het dienstjaar 1960. Hernieuwing van de raad van beheer: de mandaten van alle beheerders zijn beëindigd. Kandidaturen worden ingewacht bij de Voorzitter Mr Paul Boland, boulevard Chapman 5, Spa, tegen 30 april ten laatste. Iedere kandidatuur moet voorgedragen en ondertekend worden door minstens tien leden.

15 u.: Studievergadering gewijd aan Het statuut van de Familie.

a) Inleiding van het onderwerp door de heer Zeger Van Hee, professor aan de katholieke universiteit te Leuven.

b) Voordracht door de heer René Savatier, professor aan de rechtsfaculteit van Poitiers.

c) Debat.

Wij verwachten stellig dat U er zult aanhouden de voordracht van deze eminente spreker met uw aanwezigheid te vereren en actief aan het debat zult deelnemen.

* * *

Het zal U interesseren iets te vernemen omtrent onze toekomstige activiteiten:

Studie van de problemen in verband met de wettelijke bescherming van de openbare zedelijkheid en deze in verband met de huwelijksraden.

Wat betreft de echtscheiding, waarover op de laatste algemene vergadering reeds gehandeld werd, wordt het onderzoek voortgezet en is de uitgave in voorbereiding van een brochure bevattende de normen, richtlijnen en gedragsregels voor de juristen in zake echtscheiding en scheiding van tafel en bed.

* * *

Bijdrage.

Het bedrag van de jaarlijkse bijdrage is vastgesteld op 100 fr. De leden die hun bijdrage voor 1959 nog niet betaalden worden vriendelijk verzocht zich onverwijld in regel te stellen en op onze postrekening nr 488.69 het bedrag van 200 fr. te storten voor de jaren 1959 en 1960. De lidkaart wordt na betaling onmiddellijk toegezonden.

U kent zeker juristen die nog geen lid zijn van de vereniging. Zorg er voor dat zij lid worden. Wij danken U daarvoor bij voorbaat.

Met de meeste hoogachting.

Voor de Raad van Beheer,

Emmanuel Thiebauld,
Algemeen Sekretaris.

Paul Boland,
Voorzitter.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie : jrg. 1960 - nr. 3 :

Wetgeving.

Arresten en adviezen van de Raad van State : januari 1960 :

Arresten.

Nederlands Juristenblad : jrg. 1960 - nr. 17 :

B. Stokvis, De bedreiging van speciale minimumstraffen bij verkeersdelicten en -overtredingen. — F. A. A. Schweigman, Nederlands recht en Canoniek recht niet in strijd met de mensenrechten. — L. Hardenberg, (II, slot). — H. F. W. Luiking, Heerlijkheid te koop gevraagd. — R. Crinice Le Roy, De noodwachtplicht is Gemeenschap van noodduft in het wegverkeer ?

Advocatenblad : jrg. 1960 - nr. 4 :

G. De Grooth, Shakespeare als jurist. — A. F. De Savornin Lohman, De kosteloze rechtsbijstand in Engeland. — H. R. Goudsmit, Nogmaals bijlagen bij adoptieverzoekschriften. — F. Salomonson, Vakantiecursus Gemeenschappelijke markt. — W. Van Der Meij, Het costuum van de advokaten en procureurs.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie : jrg. 1960 - nr. 4627 :

A. A. L. Minkenhof, Het erfrecht van de langstlevende echtgenoot (II, slot). — C. D. Jalink, Het Rapport van de Commissie Erfrecht. — E. Kamerling, Verhaal van belastingschulden.

Journal des Tribunaux d'Outre-Mer : jrg. 1960 - nr. 118 :

J. Dembour et J. Putzeys, Les élections législatives au Congo et les collèges exécutifs et consultatifs.

Revue de Droit Familial : jrg. 1960 - nr. 1 :

Wetgeving. — Rechtspraak.

Jurisprudence du Port d'Anvers : jrg. 1960 : nr. 1 en 2

Abordage. — Affrètement maritime. — Assurances maritimes. — Chose jugée. — Commissionnaire-expéditeur. — Droit colonial. — Expertise judiciaire. — Faillite. — Procédure. — Responsabilité. — Sociétés. — Etude doctrinale.

Revue Pratique du Notariat Belge, jrg. 1960 - nr. 2445 :

P. Watelet, Déclaration de Comand. — Prolongation du délai de déclaration au receveur.

Revue française de science politique : jrg. 1960 - nr. 1 :

R. Girardet, Pouvoir civil et pouvoir militaire dans la France contemporaine. — A. Mabileau, La personnalisation du Pouvoir dans les gouvernements démocratiques. — L. Frey, La démocratie objectivement définie. — G. Castellan, Aspects de la politique des nationalités dans la Fédération socialiste yougoslave. — C. Morazé, La politique du général de Gaulle d'après le tome III de ses Mémoires. — P. Duclos, Le paradoxe du « political scientist ». — G. Burdeau, Structures économiques et structures politiques. — M. Flory, La renaissance politique du monde musulman. — R. Ruffieux, La Suisse contemporaine : état des travaux.

Northwestern university law review : jrg. 1959 - nr. 5 :

W. H. Pedrick, Grantor powers and Estate Taxation : The ties that bind. — J. E. Brown, The rise and threatened demise of the prima facie tort principle. — P. D. Carrington, The moral quality of the criminal law.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie : jrg. 1960 - nr. 1 :

L. Rosenmayr, Gesellschaftsbild und Kulturkritik Martin Heideggers. — K. Sontheimer, Zur Grundlagenproblematik der deutschen Staatsrechtslehre in der Weimarer Republik. — J. Baumann, Zur Diskussion um die Todesstrafe.

Osterreichische Zeitschrift für öffentliches Rechts : jrg. 1960 - nr. 2 :

H. W. Fasching, Die Aufgaben der internationalen und übernationalen Gerichtsbarkeit. — W. Leisner, Die Verfassungsgesetzgebung in der italienischen staatsrechtlichen Tradition - ein Beitrag zur Lehre von der « starren » Verfassung. — J. Wroblewski, The Relativity of Juridical Concepts. — S. Lessona, Verwaltungswissenschaft und Verwaltungslehre.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"